

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIALIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20 korona.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, II. ker., Fő-utca 23. szám.
Telefon: 93-99. Postatakarékpénztári csekk-számla 24.917.

Az iparfelügyelők tevékenysége 1910-ben.

Irta: Hlavács Kornél, miniszteri titkár-bíró.

II. A személyzet és beosztása.

A magyar iparfelügyelet ma-holnap törvényes főnállásának második évtizedét tölti be. Fejlesztésénél nagy hibák történtek. Olyan rázkódásokon ment keresztül, amilyeneket semmiféle szervezet megingás nélkül el nem bírhat. Egészséges, fokozatos fejlődés helyett bizonytalan, kockázatos ugrásokat láthatunk, amelyek az előkészületlenség folytán nem sikerülhettek és az egész intézmény haladását nem elősegítették, hanem időközönként határozottan késleltették.

A hirtelen decentralizációk csak akkor válhattak volna be, ha egyrészt kellően begyakorolt személyzet bőven rendelkezésre állott volna, másrészt ha gondoskodtak volna a szükséges segédszemélyzetről, valamint anyagi eszközökről, melyek nélkül a legtapasztaltabb és legtörekvőbb iparfelügyelőktől sem lehet kielégítő munkásságot várni. Különösen nálunk nem, ahol az iparfelügyelők a legjobb esetben csak a támogatásukra hivatott hatóságok bámulatos közönyére számíthatnak. Ezenkívül egyéb segítséget sehonnan sem kaphatnak. Az iparfelügyelői hivatás nem olyan egyszerű, hogy azt valamely más tevékenységi körből kiragadott vagy az iskola padjából kivonult egyén — legyen az bár a legképzettebbek közül való — máról-holnapra teljesen magára hagyva betölteni tudná. Aki e pályára lép és feladatának ambícióval eleget tenni akar, arra az önfeláldozó testi fáradoalmak mellett a szociális politika, a műszaki és higiéniai ismeretek meg nem szűnő, folytonos búvárkodása vár. Ha valamelyik helytelen irányba indul, az éveket veszíthet és a gondjaira bizott közérdekeknek helyre nem hozható károkat okozhat. A kiképzett, betanult emberek feladata volna tehát kezdő kollégáikat oktatni annál inkább, mert e szolgálatnak vannak olyan részletei és az idősebbeknek vannak olyan tapasztalatai, amelyek a szociális politika bizalmas fogásai. Könyvből ezeket megtanulni nem lehet, mert az uralkodó felfogás befolyása alatt hely és idő szerint változnak, de ezenkívül a közérdek hasznára csak akkor alkalmazhatók, ha nagydobra nem kerülnek.

Annál meglepőbb, hogy az iparfelügyelői kar folyton változik. A betanultak elmennek és helyükbe újak: fizetéstelenek kerülnek. Másfél évtizedes fárasztó munka után minden előléptetésről lemondani végre is

nem lehet. Az idősebbek más kenyér után néznek. Ezek között van ma hírneves műegyetemi tanár, vasúti üzletvezetőhelyettes, országos munkás-betegsegélyző és balesetbiztosító pénztári titkár, kereskedelmi múzeumi tisztviselő, miniszteri osztálytanácsos szaktudósító, szabadalmi bíró, kísérleti állomási igazgató és osztályfőnök, munkásbiztosítási bíró stb. És akit első helyen kellett volna említenem, iparoktatási főigazgató, később országos, sőt európai nevű volt államtitkár. Eddig körülbelül 20 tisztviselő keresett más pályát, nehogy megérje ott ambíciójának teljes letörését.

Az agyonhajszolt és kilátástalanul küzdő személyzetnek eddig 9 halottja is van. Ezek egy-kettő kivételével az idősebbek közül valók voltak, de csak kettő érte el a VII. rangosztályt.

Az ipari főfelügyelő által említett »sajátos kialakulás« tehát valóban sajátos, de egyúttal sajnálatos is. Annál inkább, mert bekövetkezését meg lehetett volna és meg kellett volna akadályozni. Előrelátással és céltudatos intézkedésekkel a kar kereteiből kinövőök helyébe idejekorán másokat nevelni, de a kar kereteit is bővíteni kellett volna, hogy a személyzet saját jövőjét ott biztosítva láthassa.

Ma nem állana itt az ország színe előtt kezét tördelve az ipari főfelügyelő azzal a borzasztó vallomással ajakán, hogy »a balesetvizsgálatok alkalmával a legtöbb esetben kitűnt, hogy a felforgó veszélyes állapot a gyárvizsgáló figyelmét kikerülte«.

A személyzet nagy része csupa kezdő, aki a nagyobb ipartelepeket, nagyon helyesen, már óvatosságból elkerüli, ahol pedig vizsgál, ott a veszélyt meg nem látja.

A főfelügyelő e nyíltsága az egész magyar társadalmat, de első sorban a munkásokat és munkaadókat lekötölte. Hiszen hiába állítunk fel súlyos rendszabályokat, nagy anyagi terhekkel járó határórzó intézményeket, ha az itt dolgozni akarókat a mesterséges, gyorsított kiválasztástól, az elszerencsétlenedéstől meg nem óvjuk és őket, valamint a munkaadókat fölöslegesen eltékozolt, elhárítható betegsegélyezési és balesetbiztosítási költségekkel terheljük meg. Ami megmaradt a vámnál, azt pusztulni hagyjuk, amikor már a révbe jutott!

Keressük mindenfelé a túl magas munkásbiztosítási és betegápolási költségek okát, végül szegyenkezve a szolgáltatások nagyságának csökkentéséről gondolkozunk és beszélünk, ahelyett, hogy a kártalanítást követelő betegségek és balesetek számának korlátozására fektetnők a fősúlyt. A munkások kártalanításának nagysága nem a mi tetszésünktől függ. Azt a megélhetéshez minimálisan szükséges javak ára, továbbá a gyógyszerek, az orvosi kezelés és a hatásosnak elismert gyógymódok költségei szabják meg. Ahhoz igazságos kézen tartott lefaragó késsel nyulni alig lehet. Csak jelentéktelen forgácsokat nyerhetünk, amelyek csupán egyes elszigetelteteket károsíthatnak meg.

Olyan hatalmas darabokat lefaragni, amelyekkel az érdekelttség terhein tényleg és észrevehetően könnyíthetünk, lehetetlen. Előbb kicsorbul, eltörik a penge, erőtlen, béna e munkára a kéz. Egyedül a profilaxis, az előrelátás vezet a célhoz. Az elkerülhető költségek elhárítása az az eszköz, amely itt segíthet.

Az egész társadalomnak és ennek kebelében közvetlenül a munkaadónak egyik legrentábilisabb kiadása az, amelyet a munkásvédelemre fordít. Az előrelátás hiánya, a fukarság önmagát torolja meg, amint láthatjuk az ipari főfelügyelőnek idézett szavaiból is. Ha az iparfelügyeletet alaposan megszervezték volna és működését elősegítették volna, a munkásbiztosítás költségei oly rohamosan nem növekednének. A fősvény nem mindig kétszer fizet, gyakran többszörösen is. A fizetéstelen segédiparfelügyelők gyárvizsgálataiból nem hárul milliókra rúgó haszon a magyar társadalomra. A munkaadók és munkások ezen ingyen-tisztviselők munkásságának érték-

két a munkásbiztosítóba százszorosán fizetik be és természetesen, amennyit csak lehet, áthárítanak a fogyasztókra. Amikor tehát a drágaság kérdését tárgyaljuk, ne feledkezzünk meg erről a tényezőről sem.

Az ipari felügyelő jelentése különösen kiemeli a budapesti főfelügyelőség kedvezőtlen személyzeti viszonyait, amelyek folytán a budapesti gyárvizsgálatokat kezdőkkel kellett végeztetni.

A budapesti gyárak és egyéb ipartelepek vizsgálatát a megkívánható eredménnyel valóban csak a személyzet legkiválóbbjai végezhetik. A krónikusan mindent »rendben« találók és a kezdők itt helyrehozhatatlan károkat okozhatnak. A budapesti iparfelügyelőség törzskarát tehát a legjobban bevált, a szolgálat minden ágában jártas egyénekből kell összeállítani. Olyanokból, akik az üzemi technika, a munkás-egészségügy és a balesetelhárítás terén önálló kezdeményezésre nemcsak kedvet árulnak el, hanem már bizonyos munkásvédelmi sikerekkel is számolhatnak be és szociálpolitikai ismereteik kifogástalanok. A szárnyaszegettek és az úrlapok gyors kitöltésére igyekvő tipikus beamterek ide nem valók, mert önképzésre és ezzel alapvető munkásságra, valamint a kezdő személyzet beoktatására alkalmatlanok.

Önképzés nélkül az iparfelügyelő a műszaki tudományok szédületes haladását, a szociálpolitikai elvek fejlődését követni nem tudja, eljárásában bizonytalanná, kapkodóvá válik, végül a sikertelen tapogatózások megfélemlítik: mindent »rendben« talál, nehogy véletlenül lehetetlen kívánásokkal álljon elő, vagy lehetetlen utakon induljon el a más oldalról könnyen elérhető célok felé. A budapesti ipari főfelügyelőség törzskara e tekintetben bizonyára kifogástalan egyénekből áll. Elemezzük tehát, vajjon mi lehet az oka annak, hogy a gyárvizsgálatokat — az iparfelügyelői tevékenységnek végre is legfontosabb részét — kezdőkre kellett bízni.

A segédfelügyelőknél kívül a főfelügyelő mellett mindössze két iparfelügyelő működött. Az egyik az orvos, a másik a főfelügyelő helyettese.

Az orvost, aki e kvalifikációval az egész karban egyedül áll, az ipari higiénia haladásának tanulmányozása és az idevágó főbb intézkedések kezdeményezése teljesen lefoglalja. Maradnak tehát a főfelügyelővel együtt ketten. Feladatuk volt 24 iparfelügyelői kerület megvizsgálása, az onnan beérkező évi és havi utitervek, utiszámlák és ezerszámra beérkező gyárvizsgálati jelentések felülbírálása, az évi jelentés elkészítése (1100 oldalas könyv), a felügyelő útján a miniszterhez intézett iparfelügyelői jelentések véleményezése, a budapesti összes gyárak vizsgálata stb.

Minden járási főszolgabírónak van már járási számvevője, nehogy tulajdonképeni hivatása helyett összeadási hibácskák fölkeresése foglalja le idejét. Az ország két harmadrészének munkásvédelmét irányító főhivatalnok maga és helyettese kénytelen a térképen végigutazni a 24 kerületi iparfelügyelőnek és ezek segédeinek havi utiszámláiban felsorolt községeket és kombinálni, vajjon más menetiránnyal vagy csoportosítással nem lehetett volna-e ugyanazt a külfoglalkozást 5—10 koronával olcsóbban elvégezni. A folyton változó, kezdő segédfelügyelőkre ezt a munkát nem bízhatja. Ők hivatalosan még nem utaztak; azokat az apróbb fogásokat, amelyekkel az éveken át csekély megszakításokkal folyton utazó tisztviselő az agyonhajszolást elkerülni kívánja, még fel nem ismerik. Az utiszámlákat reájuk bízni tehát nem lehet, ha csak a főfelügyelő felsőbb helyen kellemtlenségeket nem akar és elnézőnek, hanyagnak feltűnni nem óhajt.

A főfelügyelő és helyettese tehát önmegtadással vizsgálja az utiszámlákat. A fizetéstelen vagy fizetéses segédfelügyelők pedig vizsgálják a budapesti gyárakat. E »sajátos körülmények« gyászos következményeit már ismerjük.

A vidéki kerületek egy része még szomorúbban nézhet ki, mint a székesfőváros. A kerületet 25 helyen segédfelügyelő vezeti. Van ezek

között egy sereg olyan, aki még a múlt században került az iparfelügyelői karba, de már azeiótt néhány évig tengerészmérnök vagy államvasúti mérnök volt, tehát őszülő, megállapodott úr, aki csak a mostoha státusviszonyok folytán van kisebb állásban, mint a részben ellenőrzése alatt működő iparhatóságok vezetői. Viszont vannak magukra hagyva teljesen kezdők is, akik dolgaikat senkivel meg nem beszélhetik, 2.000 koronás fizetésükből szakkönyvtárt be nem szerezhetnek és így a legjobb úton vannak, hogy idővel tipikus beamter, pontos kimutatásvezető válják belőlük.

Ha az ipari főfelügyelő ráért volna kezdő kollégáinak kerületében néhány balesetvizsgálaton résztvenni, nem hiszem, hogy ott a budapesti viszonyoknál jobb körülményeket talált volna.

Evekig fog még eltartani, amíg a magyar társadalom az iparfelügyeleti intézmény elhanyagolásából eredő hátrányoktól meg fog szabadulni. A szebb jövő reménye megvan, mert a személyzetet kivétel nélkül okleveles mérnökök alkotják, akikből céltudatos, tervszerű műveléssel, — ha ambíciójukat mostohán le nem törük, — a kor színvonalán álló iparfelügyelőket lehet képezni. A rövidlátó szűkkeblűség, a magasabb állások elzárása azonban ismét megbosszulná magát. Tanfolyamokat kell rendezni a kezdők számára és értekezleteket a tapasztaltabbaknak. Előbbre csak az haladjon, aki a tanfolyam után a szigorú szakvizsgát sikerrel leteszi.

Szakkönyvtár nélkül pedig ne is gondoljon senki még félig túrhető állapotokra sem. A szociális irodalom fontosabb műveit, a legújabb technológiai és higiéniai könyveket az iparfelügyelő nem nélkülözheti. Gondoljunk arra, hogy lépten-nyomon a gyakorlatban működő szakemberekkel mérí össze szellemi fegyvereit és éppen olyan gyakran kezdő iparosoknak akar, mert kell, jó tanácsokat adni.

Ehhez pedig jól be kell bútorozkodni, ha nem akar gyöngeségével szánalmat kelteni, vagy nevetségessé válni.

Reformatio in peius.

Irta : Dr. Alapy Győző.

A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal bírói tanácsa 7. sz. elvi jelentőségű határozata kimondja, hogy :

«A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal az I-ső bíróság ítéletének törvényesen megengedett felebbezés alapján teljesített felülbírálásánál azt az igénypontot, amelyre a felebbezés vonatkozik, az igény egész terjedelmében megvizsgálja és az igénypont alapján a köteles szolgáltatást törvényes mértékben hivatalból megállapítja, az igény teljes alaptalansága esetén pedig azt elutasítja, tekintet nélkül arra, hogy melyik féltől ered és meddig terjed a felebbezési kérelem. Ezen az alapon az I. fokú bíróság ítélete a nem felebbező igénylőnek javára is megváltoztatható, úgyszintén megváltoztatható a felebbező igénylő hátrányára abban az esetben is, ha a pénztár nem felebbezett.»

Vizsgáljuk meg a törvényes rendelkezéseket és a gyakorlati életet az irányban, hogy van-e helye általában — és különösen baleseti kártalanítási ügyekben — reformatio in peiusnak, törvényes alappal bír-e a bíróság azon ítélete, amelylyel a nem felebbező fél javára, a felebbező fél hátrányára megváltoztatja a megfelebbezett ítéletet és hogy célszerű és előnyös-e az igénylők, illetve a pénztár szempontjából ezen elv alkalmazásának lehetősége.

Az ítélet indokolása anélkül, hogy a törvény azon rendelkezésére rámutatna, melyre jogát — ezen elv alkalmazása tekintetében — alapítja,

kimondja, hogy a hivatal azon elvi álláspontra *helyezkedett*, amely szerint törvényes joga és kötelessége az igényt egész terjedelmében hivatalból megvizsgálni, mert »az Elj. rendelet nem tartalmaz oly rendelkezést, amely a felülbírálás jogkörét és az igény megállapítását a felebbezésben előterjesztett kérelem korlátai közé szorítaná«.

Való igaz, hogy az Elj. rendelet ez irányban semmiféle intézkedést nem tartalmaz. De feltéve, hogy tartalmazna is, bizonyos, hogy az Elj. rendelet rendelkezése nem állhatna ellentétben a törvény rendelkezéseivel, illetve, ha ellentétben állana, kötelező erővel nem az Elj. rendelet, hanem a törvény rendelkezése birna. Mert eltekintve attól, hogy ez általános elv, maga az Elj. rendelet 191. §-a is megállapítja, hogy »A választott bíróságok a törvények, a törvényes rendeletek és a törvényes szokás szerint tartoznak eljárni és ítélni« vagyis a törvény, mint legerősebb jogforrás alkalmazása kötelező a bíróságokra is, és csak ha a törvény nem rendelkezne, jöhetne alkalmazásba a törvényes rendelet rendelkezése.

Hogyan rendelkezik e kérdésben a törvény?

Az 1907 : XIX. t.-c. 158. §-a utolsó bekezdése határozottan előírja, hogy az ítéltáblák székhelyén szervezett választott bíróságok azokban a *vitás kérdésekben* ítélik, amelyek az igénylők és az Országos Pénztár között az utóbbi által nyújtandó kártalanítások tekintetében keletkeznek. Ugyanezen törvény 169. §-a utolsó bekezdése pedig ugyancsak a *vitás kérdésekben* való ítélezést utalja az Állami Munkásbiztosítási Hivatal, mint másodfokú bíróság hatáskörébe.

Három szó világosan körülírja tehát a bíróságok jog- és hatáskörét: *ítélkezés a vitás kérdésben!* Ami nem vitás, az nem tartozik a bíróság hatáskörébe, és ennek folytán *érintetlenül* hagyandó!

Már most mi a vitás kérdés? ha a sérült a munkaképességcsökkenés fokának I. bir. ítéleti megállapítását magára nézve sérelmesnek látja, vagyis nagyobb % megállapítása céljából felebbez és az Országos Pénztár a választott bíróság %-os megállapítása ellen felebbezéssel nem él, mi a vitás kérdés? az is, amit a felek mindegyike elfogad, avagy csak az ezen felüli többlet?

Példával megvilágítva, ha az ítélet 60%-os munkaképességcsökkenést állapít meg, de a sérült 80%-os csökkenés fenforgását vitatja, mi a vitás? A 60%-on felüli 20%, avagy az a 60% is, amelyet fenforgónak *elismer* az Országos Pénztár azáltal, hogy az ezt *megállapító* ítéletet meg nem felebbezi és amelynek *felemelését* kéri a felebbező igényjogosult?

Vagy ha igénylő a kártalanítás alapjául szolgáló javadalmazás összegszerűségét kifogásolja és azt allegálja, hogy keresete nem annyi, mint amennyit a választott bíróság ítéletében alapul vett (pl. 1.000 kor.), hanem több (pl. 1.400 kor.) az Országos Pénztár pedig az 1.000 kor. alapulvételét helyesnek, önmagára kötelezőnek és törvényszerűnek elismeri azzal, hogy az ítélet ellen nem is felebbez, mi a vitás akkor? Az egész 1.400 kor., avagy csak az 1.000 koronán felüli 400 kor?

De vizsgáljuk még tovább a kérdést! Ha a sérült *csak* a munkaképességcsökkenés felemeléseért felebbez, az Országos Pénztár pedig egyáltalában nem felebbez, vagyis megnyugszik az ítéletben, vitás akkor a munkakeresmény is? vagy viszont!

Azt hiszem, mindenki előtt világos, hogy csak az lehet vitás, amit törvényesnek, jogosnak vagy helyesnek *mindkét fél el nem ismer*, vagyis ami ellen akárcsak a felek egyike is jogorvoslattal él és vitán felül áll, tehát *nem vitás az, amiben mindkét fél megnyugszik*.

Már pedig a felhozott esetekben az Országos Pénztár az ítéleti megállapításban és pedig úgy a munkaképességcsökkenés foka, valamint a munkakeresmény összegének megállapításában és ezzel végeredményében az összegszerű járadék megállapításában is megnyugodott, azt magára

kötelezőnek ismerte el azzal, hogy a választott bíróság ítélete ellen nem felebbezett és az igénylő is *tulajdonképpen csak a jogosnak vélt többletért* felebbezett, nem pedig annak újbóli megállapításáért, amit az I. bíróság már megállapított.

Hisz ezért felebbeznie sem kell, mert, amennyiben az Országos Pénztár sem támadja meg az I. bírósági ítéletet felebbezéssel, akkor az ítélet mindkét félre jogerőre emelkedvén, az igényjogosult az ítélettel megállapított járadék összegét feltétlenül megkapja. Sőt annál kevésbé kell az igényjogosultnak felebbeznie, mert hiszen az Elj. rendelet 339. §-a még azt a jogot is megadja az egyik fél felebbezése esetén a nem felebbező másik félnek, hogy minden korlátozás nélkül felebbezéssel élhet egész az Állami Hivatal tárgyalásának befejezéséig, vagyis ha azt látja az igényjogosult, a pénztár felebbezése által folyamatba tett II-od fokú bírósági tárgyalás során, hogy kedvezőbb ítéletet remélhet ha, felebbez, felebbezését minden további nélkül még ekkor is bejelentheti.

A felet megillető jogkört gyakorolja tehát a II. bíróság akkor, amidőn olyan kérdést tesz *hivatalból* vitássá, amelyet a felek egyike sem terjesztett a bíróság elé, miután a felek egybehangzó véleménye és egyező meggyőződése szerint az a kérdés közöttük már nem vitás.

Általános elv, hogy a bíróság csak azon kérdésben ítélhet, melyet a felek eleje terjesztettek. A választott bírósági eljárás során sem térhet el a bíróság ezen generális elvtől, mert 1. a választott bírósági eljárás nem indul és nem is indulhat meg *hivatalból*, 2. itt is a felek terjesztik a közöttük fennálló jogvitát a bíróság elé, végül 3. mert a törvény nem ruházza fel a bíróságot a reformáció in peius alkalmazhatóságának jogával; holott ha a törvényhozó az általános szabállyal ennyire ellenkező elv alkalmazására módot akart volna nyújtani, azt határozottan kifejezésre kellett volna juttatnia.

A bíróság jogkörét a törvény szabályozza és pusztán azért, mert az országos pénztár, az egyik fél, *hivatalból* köteles az igényt elbírálni és e célból a kártalanítási eljárást lefolytatni, a bíróságnak a törvény rendelkezésével szemben nincs jogköre *hivatalból vitássá tenni* azt, ami a felek között minden vitán felül áll.

Hogy a törvényes rendelkezésekkel szemben mennyire nem áll helyt ez az állásfoglalás, maga a határozat és annak indokolása is mutatja.

Ugyanis az indokolás határozottan azt mondja, hogy »a munkásbiztosítási perekben eljáró bíróságok a jogállást . . . hivatalból tartoznak kinyomozni, abból a célból . . . stb.«, mégis az elvi jelentőségű határozat szerint *csak* a munkásbiztosítási hivatal alkalmazhatja a reformáció in peius elvét, holott nyilvánvaló, hogy az ítélet több bíróságról emlékezik meg és így a választott bíróságokat is érti ezalatt.

És értenie is kell a választott bíróságokat is, mert a törvényes rendelkezések és az Elj. rendelet összes rendelkezései egybevetéséből nyilvánvaló, hogy a választott bíróságok és az állami munkásbiztosítási hivatal bírói tanácsa jogköre *teljesen azonos*, és maga az elvi jelentőségű határozatban hivatkozott Elj. rendelet 311. §-a is kimondja, hogy a »másodfokú választott bírósági hatáskört az állami munkásbiztosítási hivatal bírói osztálya gyakorolja«. Vagyis a bírói tanács is *csak* a választott bírósági hatáskört gyakorolja és ennek okszerű következménye, hogy — megfordítva — ami a bírói tanács hatásköre, ugyanaz a választott bíróságok hatásköre is.

Ennek alapján azt kellett volna kimondani, hogy az állami hivatal a nem felebbező fél javára és a felebbező hátrányára megváltoztathatja az I. bíróság ítéletét és egyúttal esetleg az országos pénztár határozatát is, a választott bíróságoknak pedig jogukban van az igénylő felebbezése folytán az országos pénztár határozatát in peius megváltoztatni, vagyis az igénylő-

nek kisebb járadékot megállapítani, vagy az igénylőt igényével a pénztár által megállapított járadéktól is elutasítani. Ez az elv egyedül következetes alkalmazása.

Miért nem mondta ezt ki az elvi jelentőségű határozat? Mert ezzel a választott bíróságok az egyes eléjük kerülő esetekben a helyett, hogy *bírászkodtak* volna a vitás kérdésekben, *felügyeletet* gyakoroltak volna a pénztár felett, nem bíróságokként, hanem *felügyeleti hatóságokként* működtek volna.

És itt találjuk meg a kérdés punctum saliensét. Két hatáskör: a bírósági és a felügyeleti hatáskör egybeolvadt, és a bírói tanács a saját — kizárólag a saját és nem a választott bíróság — hatáskörébe olvasztotta a felügyeleti hatóság hatáskörét! Mert a pénztári határozatok megsemmisítése a felügyeleti hatóság hatáskörébe tartozik, ha fenforognak azok az okok, amelyek következtében a pénztári határozat megsemmisíthető.

A felebbező igénylővel szemben a nem felebbező pénztár javára eszközölt reformatio in peius pedig nem egyéb, mint a pénztári határozat megsemmisítése. Megsemmisíti a II. fokú bíróság ezzel 1. a pénztár azon határozatát, melylyel a pénztár az I. fokú ítéletben megnyugodott; 2. megsemmisíti esetleg a pénztár *kártalanítási* határozatát is, ha az igény hivatalból való vizsgálata során netán azon véleménye alakulna ki, hogy az igénylőt kisebb munkakeresmény alapján, vagy csekélyebb % kártalanításul illeti meg a járadék, mint ahogy az országos pénztár megállapította, sőt ami szintén megeshetnék, ha az országos pénztár által igényjogosultnak elismert igénylőt igényével teljesen elutasítaná.

Véleményem szerint, ha az országos pénztár biztosítási kötelezettség alá nem eső üzem alkalmazottjának, vagy egy oly egyénnek, ki nem is volt alkalmazott, avagy nem balesetért állapítana meg kártalanítást, ha tehát az önkormányzati szervnek határozata világosan törvénybe ütköző volna is, még sem lenne joga a *bírói tanácsnak*, vagy a vele egyenlő hatáskörű választott bíróságnak az országos pénztár határozatát hatályon kívül helyezni és a járadékost teljesen elutasítani, ha a járadékos nagyobb csökkenési fok, vagy nagyobb kártalanítási alap alapulvételeit kérte felebbezésében. Ilyenkor az igénylőt *felebbezésével* kellene elutasítani és amennyiben a pénztári határozatot törvényellenesnek látná a bíróság, az ügyet egyenesen a felügyeleti hatóság elé utalni állana kötelességében, amely felügyeleti hatóság egyedül van jogosítva és kötelezve arra, hogy a pénztári határozatokat törvényességi szempontból felülvizsgálja és törvényellenességük esetén — megfelelő sanctióval — megsemmisíthesse.

Törvénysértés fenn nem forgása esetén pedig, még ha a választott bíróság, vagy a bírói tanács csekélyebb fokra is értékelné például a munkaképességcsökkenést, miután a járadék megállapítása és a csökkenési fok értékelése a pénztár igazgatóságának törvényes joga és a bíróság hatásköre csak a *vitássá* tett többlet elbírálására terjed ki, a bíróságnak nem is áll módjában a pénztári határozatot megváltoztatni és a pénztárt *kisebb* járadék fizetésére — megfelelő joghatálylyal — kötelezni.

Hisz vegyük szorosán a kérdést: Mi a bírói ítélet hatása és miben rejlik annak ereje? Hatása az, hogy a marasztalt pénztár az ítéletileg megállapított *többletet is* köteles az igényjogosultnak megfizetni, ereje pedig, hogy amennyiben a pénztár ezen kötelességének eleget nem tesz, a *bíróság* a pénztárt *kényszerítheti* — a fél kérelmére elrendelt végrehajtással — a fizetésre. Tehát a bíróság a saját ítéletének önmaga kényszer útján érvényt szerezhet!

Milyen kényszerítő eszközzel tud a *bíróság* a maga ítéletének érvényt szerezni, ha az országos pénztár a kisebb járadékot megállapító, vagy teljesen elutasító ítélet *dacára* továbbra is a saját határozatát foganatosítja, és fizeti a saját határozatával megállapított nagyobb járadékot? Nincs más

eszköze, mint a felügyeleti hatóság elé terjeszteni az ügyet, — ha egyáltalán tudomást szerez róla — és a felügyeleti hatóságnak *kötelessége elbírálni*, forog-e fenn a pénztár részéről törvénysértés, vagyis, hogy a pénztár határozata, avagy az ítéleti megállapítás helyes-e?

És így a bíróság a saját tekintélyén üt csorbát: 1. azáltal, hogy oly ítéletet hoz, amelynek önmaga *nem tud* érvenyt szerezni, 2. azzal, hogy a saját jogerős — az újrafelvétel esetén kívül megtámadhatatlan — ítéletét az országos pénztár felügyeleti hatósága elbírálása alá kell bocsátania. Önmaga teremti meg a független bíróság ítéletének más hatóság által való felülbíráhatóságát és rést üt a bírói ítéletek — törvényben megszabott eseteken kívüli — érinthetlensége elvén!

Ez az állásfoglalás tehát, amellet, hogy törvényes basissal nem bír, sem a bírói jogkörnek, sem az ítéletek erejének nem válik előnyére.

Ha a gyakorlati életben vizsgáljuk a *reformatio in peius* hatását, mindenekelőtt azt kell eldöntenünk, hogy mi az igényjogosult érdeke?

Az, hogy ha a választott bíróság nagyobb járadékot állapított meg, mint az országos pénztár, ezt a járadékot az igényjogosult mielőbb meg is kapja. Vagyis ha az országos pénztár a lefolytatott tárgyalás során beszerzett újabb adatokból és az ítéleti megállapításból és indokolásból azon meggyőződésre jutott, hogy az ítéleti rendelkezés megfelel úgy a törvényes rendelkezéseknek, mint a fenforgó tényleges, esetleg speciális körülményeknek, de másrésztől az igénylő még az ítéleti megállapításnál is nagyobbra értékeli munkaképességcsökkenését, avagy a kártalanítás alapjául veendő javadalmazást, szóval ha nagyobb járadékot igényel, akkor *legalább* azt az összeget, amely őt az ítélet alapján a nem felebbező másik fél: az országos pénztár szerint *is* megilleti, mielőbb meg is kapja.

A tényleges helyzet azonban az, hogy az igényjogosult ezt az ítéletileg megállapított járadékot nem kapja meg, mert az országos pénztárt mindig az a veszély fenyegeti, hogy az állami munkásbiztosítási hivatal bírói tanácsa az igénylő felebbezése folytán még *kisebb* járadékot ítélhet meg, mint a választott bíróság és akkor — netáni felelősségre vonás esetén — ki fogja viselni a kifizetett, a járadékostól vissza sem követelhető többletért a felelősséget?

Az ítéletet végrehajtó tisztviselő? Az ilyen felelősséget nem vállalhat magára, oly intézkedés pedig, mely a tisztviselő válláról a felelősséget levenné — ma még — nincs!

És ennek következménye, hogy a választott bírósági ítéletek nem fogantatosíthatók a felebbezési határidő lejárta előtt *még akkor sem*, ha az országos pénztár nem kíván az ítélet ellen felebbezéssel élni, és azt a maga részéről végrehajtandónak találja. Nyilván kell tartani az ítéletet jogerőre és ezzel kezdődik a tisztviselő anyagi felelőssége — általa elő nem idézett és általa el sem hárítható költségeikért — a végrehajtási költségeikért.

Mert könnyű azt kimondani, hogy az ítélet a jogerőre emelkedéstől számított 3 nap alatt fogantatosítandó, de a gyakorlatban sajnos tapasztaljuk, hogy a jogerőt a felebbezési határidő lejárta napján *absolut* biztonsággal megállapítani lehetetlen. Ugyanis az igénylőnek joga van felebbezését posta útján beküldeni, és ilyen felebbezéseknél a felebbezési határidő szempontjából a feladás időpontja határoz. Ha tehát az igénylő kellő időben adta postára felebbezését, az ítélet nem jogerős, de ezt — ha a felebbezés még be nem érkezett — a felebbezési határidő lejárta utáni napon sem a bíróság, sem az országos pénztár nem tudhatja.

Az ítélet azonban 3 nap alatt fogantatosítandó. A 3 nap ugyanis elég rövid, a tisztviselő tehát *köteles* a 31-ik napon megállapítani — a jogerőt? Nem, csak azt, hogy *addig* a percig, amelyben ő a bírósági iratokat megtekinti, vagy a bíróságtól értesítést nyer, az igénylőtől felebbezés be nem

érkezett és ennek megállapítása után az ítéletet haladéktalan foganatosításra *kénytelen* kiadni.

Megtörténik, hogy a kellő időben postára adott felebbezés nem is napok múlva, hanem a következő órában, — mint a mikor tisztviselő kutatta, hogy van-e felebbezés — beérkezik. Ki fogja akkor a tisztviselőt megmenthetni attól a gyanútól, hogy vagy nem is nézett utána, vagy rosszul végezte feladatát, vagy hogy a felebbezés beérkeztének tudatában hamis jelentést tett?

De megtörténhetik az is, hogy a vétív, amelylyel az igénylőnek az ítélet kézbesített a 31-ik napon nincs is még a bíróságnál, de nincs ott esetleg a 34-ik napon sem; és a tényleges kézbesítéstől számított 34-ik napon sem a pénztár, sem a bíróság *nem is tudja* megállapítani, hogy mikor kézbesített az ítélet az igénylőnek. Az igénylő, vagy annak képviselője azonban tudja, hogy neki mikor kézbesített, tudja, hogy mikor vette át a pénztár, s miután a 3 napi teljesítési határidő lejárt, pénzt nem kapott, a 34-ik napon beadja a végrehajtási kérvényt. A vétív később beérkezik, elhelyeztetik az iratcsomóban, (hogy mely napon érkezett be, annak feltüntetése nincs előírva), a választott bíróság a végrehajtási kérvényt érdemleges ellintézés alá veszi, konstatálja a jogerőt, és átteszi a kérvényt a végrehajtás elrendelése végett az illetékes bírósághoz. A végrehajtás elrendeltetik és a költség feltétlenül terheli a pénztárt.

A pénztár keresi a költségéért felelős közeget.

Hogy fogja a tisztviselő igazolni, hogy a vétív még a 34-ik napon sem volt az iratok között? Sehogy! Felelős lesz a végrehajtási költségéért. Mi az oka e felelősségének? Mulasztást követett el? Nem! Felelősségét az idézi elő, hogy az igénylő által *beadható* felebbezés folytán a felső bíróság esetleg *in peius megváltoztathatta* volna az ítéletet és ő ennek tudatában *nem adhatta ki* az ítéletet foganatosításra, mindaddig, míg meg nem állapíthatta a felebbezési határidő lejárt napját és azt, hogy a következő napig az igénylő részéről felebbezés be nem érkezett.

Hogy pedig a tisztviselő a jogerőt megállapíthassa, természetesen minden nap újból és újból elő kell vennie az ügyet, s mindaddig, míg meg nem állapítható, kutatnia kell, hogy mikor érkezik be a vétív, mikor jár le a felebbezési határidő az igénylőre nézve, és hogy beérkezett-e a felebbezési határidő lejárt utáni napig felebbezés? Mennyi idő és mennyi munka telik el e kutatásokkal, amely munka a segélyre szoruló többi sérültek és hozzátartozóik igényének kielégítésére volna fordítható!

És ha nem a budapesti választott bíróság, hanem a 10 vidéki tábla székhelyén szervezett választott bíróságok valamelyikének ítélete foganatosítandó, és a választott bíróságokkal vagy a kerületi pénztárakkal való irat és sürgönyváltások után végre beérkezik egy sürgönyjelentés, amely szerint a felebbezési határidő lejárt és felebbezés be nem érkezett, *kénytelen* a tisztviselő az ítéletet azonnali foganatosításra kiadni, nehogy a késedelemmel idézze elő saját felelősségét, holott nyugodt lelkiismerettel senki sem állíthatja, hogy egy ily sürgönyjelentés elegendő alap a foganatosításra, mert hisz azt bárki feladhatja, és az abban foglaltakért, ha nem lehet megállapítani, ki volt a feladó, senki sem felelős.

Ez a helyzet, és hogy az senkire sem előnyös, az nyilvánvaló. A felebbező igényjogosult: bárha a pénztár nem is felebbezett, és nem is kíván felebbezni, — mert fenyeget a reformatio *in peius* alkalmazhatósága — nem kapja a részére megállapított nagyobb járadékot a másodfokú ítélet meghozataláig, ami legjobb esetben is csak hónapok múlva juttatja őt az elsőfokú ítélettel már megállapított és a másik fél, a pénztár által sem kifogásolt járadék összegéhez!

Miért szenvedett meg ez az igényjogosult és miért jutott oly későn járadékához, mely őt már a másik fél által meg sem támadott ítélet alapján

megillette? Azért, mert felebbezett! Hisz ha nem felebbez, hónapokkal előbb megkapja a nagyobb járadékot!

A nem felebbező igényjogosult? A pénztár fizetné neki a nagyobb járadékot, de nem lehet, mert *hátha* felebbez; így a teljesítésre a pénztárnak csak 3 napi — szorosán véve 48 órai — ideje maradt, a legjobb esetben is és az igényjogosult esetleg napokkal a törvényes teljesítési határidő után, esetleg a végrehajtási eljárás folyamán jut a járadékhoz; de a késedelemért mindenesetre a pénztárt okolja.

Már azért sem előnyös tehát a pénztárra ez elv alkalmazhatóságának lehetősége, mert e rajta kívül eső okokból származó késedelemért e mulasztás és a kötelességérzet hiányának vádja mégis mindig a pénztárt terheli, és kiteszi a pénztárt a konok és a fizetési zavarokkal küzdő adósok ellen szükséges kényszereszköznek: a végrehajtásnak és az ezzel járó erkölcsi és anyagi hátrányoknak!

De ha azt vizsgáljuk, hogy a *reformatio in peius* alkalmazása mentesíti-e a pénztárt oly anyagi megterhelésektől, amelyek a bírói ítélet szerint a pénztárt nem terhelik, azt kell tapasztalnunk, hogy a jogerő nyilvántartással, a felebbezés kutatásával járó, gyakran sok, naphoz kötött, kapkodó, felesleges munka egyáltalán nem menti a pénztárt az anyagi megterheléstől! Mert ha a 31-ik napon megállapítható is, hogy a felebbezési határidő az igénylőre nézve lejárt, és ha megállapított az is, hogy felebbezés addig be nem érkezett, és mindezek alapján a pénztár az ítéletet foganatosítja, megeshetik, hogy egy órával később (amint már előfordult) beérkezik a felebbezés.

A pénztár az ítéletet jóhiszeműen, kötelessége tudatában foganatosította, kifizetett esetleg visszamenőleg megállapított nagy összeget, holott az ítélet nem emelkedett jogerőre, és az igénylőt, ki már a járadékot felvette, igényével teljesen elutasíthatja a másodfokú bíróság. De a szabályszerűen kifizetett járadék visszakövetelésének helye nincs, kinek kell tehát a kifizetett járadékösszegeket viselnie?

Az országos pénztárnak, illetve a pénztár baleseti számlájának. Vagyis a *téves anyagi megterheléstől nem ment a 7. sz. elvi jelentőségű határozat*, csak megnehezíti a pénztár működését és különösen megnehezíti, hogy az igénylők mielőbb megkapják azt, ami a pénztár által elfogadott ítélet szerint is nekik megadandó.

Hogy ezt a kettős célt: az igényjogosultak érdekének mielőbbi kielégítését és a pénztár működésének megkönnyítését és mindezzel végeredményképp az összes igényjogosultak ügyeinek gyorsabb elintézését és kártalanításuk azonnali kiszolgáltatását elérhessük, két eszköz áll rendelkezésre.

Az egyik, hogy az állami munkásbiztosítási hivatal bírói osztálya helyezze hatályon kívül a 7. sz. elvi jelentőségű határozatát. Ezzel elérnők azt, hogy mielőbb a pénztár az ítéletet megkapja és megállapítja, hogy az ítélet ellen felebbezéssel nem él, a felebbezési határidő bevétele nélkül haladéktalanul foganatosíthatná az ítéletet és kiadná az igényjogosultnak azt, ami őt megilleti. Ezzel a pénztár elleni végrehajtások egyszersmindenkorra megszűnnének és az igényjogosultak még a teljesítési határidő megkezdése előtt megkaphatnák a nagyobb járadékot.

A másik, amit addig is, míg az állami munkásbiztosítási hivatal bírói osztálya a 7. sz. elvi jelentőségű határozatát *expressis verbis* hatályon kívül nem helyezi, az országos pénztárnak kellene alkalmaznia, az: mondja ki az országos pénztár igazgatósága, hogy mindazon választott bírósági ítéletek, amelyek ellen a pénztár felebbezéssel nem él, a felebbezési határidő leteltének bevétele nélkül haladéktalanul foganatosítandók, és amennyiben netán az országos pénztár által meg nem felebbezett valamely ítéletet az igénylő felebbezése folytán az állami munkásbiztosítási hivatal az igénylő

kárára megváltoztatna, az ily állami hivatali ítéletek csak azok kézbesítése napjától fogatosítandók; ha pedig a bíróság ítélete az igazgatóság határozatával szemben alkalmazná a *reformatio in peius*, az ily ítélet a pénztár részére való kézbesítését követő legközelebbi igazgatósági ülésnek — előző fogatosítás mellőzésével — a további utasítások megadása végett bemutatandó.

Sok felesleges intézkedés elkerülése, a költségek viselésétől való aggodalom megszüntetése, az országos pénztár prestigeének és számlájának előnyére, illetve hasznára nem való végrehajtások kiküszöbölése, és ami a legfőbb, az igényjogosultak — a pénztár által is elismert — törvényes és jogos igényének mielőbbi kielégítése teszi tehát sürgős szükséggé mindkét tényező megfelelő intézkedését.

Meg vagyok róla győződve, hogy a bírói tanács, mely több ízben tanujelét adta már annak, hogy mily liberális szellemben, és mennyire az igénylők érdekei kielégítésére törekedve alkalmazza a törvény rendelkezéseit, a jelen esetben is be fogja látni, hogy a gyakorlati életnek ez az elv nem felel meg és még ha a törvény egyenesen hatáskört adott volna is a bíróságnak ez elv alkalmazására, akkor sem kellene a bíróságnak — az összes érdekeltekre, és önmagára figyelemmel — ezen elvet a gyakorlatban megvalósítania!

SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY.

A VII. nemzetközi kongresszus a tuberkulózis ellen

f. év április hó 14-étől 20-áig tartotta üléseit Rómában, Hadrián császár ősi síremlékének, a hatalmas Angyalvárnak helyiségeiben.

A kongresszust Nathan, Róma polgármestere fogadta a Kapitolumon. A megnyitáson a királyi pár is megjelent. Bacelli tanár rámutatott megnyitó beszédében arra, mily nagy szerepe volt a társadalmi hygienének a régi Róma intézményeiben és törvényeiben. A modern társadalomban az eliparosodással, a nagyvárosi étellel tetőfokát éri el a tuberkulózis-veszedelem. A védekezés sürgős társadalmi szükség lett. Az államok képviselői feleltek az üdvözlésre, a magyar kormány nevében dr. Tóth Lajos beszélt.

A kongresszus három szakosztályra oszlott. Az első szakosztályban a társadalmi védekezés eszközeit tárgyalták. Beszéltek arról, mily fontos hivatása van a nőnek a tuberkulózis elleni küzdelemben. Badaloni ismertette vizsgálatait, melyekkel kimutatta, hogy a gyermekek az iskolában helytelen, nem szimmetrikus testtartás által a helyes légzésben gátolva, hajlamosokká lesznek a tüdővészre. Az iskolában a beteg gyermekek terjesztik a tüdővést. Nagyon sok eredmény várható az erdei iskoláktól, melyeknek néhány szép és teljes modeljét mutatta be a római közegészségügyi kiállítás. Fleury és Putzeys ismertették Franciaország intézményeit a gyermektuberkulózis csökkentésére. Különös nagy fontosságot tulajdonítanak a hatósági lakásfelügyeletnek, a Calmette-féle dispensaireknek, a szarvasmarha ellenőrzésének, a tej kifogástalansága érdekében, a munkások terjedésének, a Granchier-alapítványnak, mely az egészséges gyermekeket távolítja el a beteg szülő környezetéből és gondoskodik a gyermek neveltetéséről egészséges falusi környezetben. A francia kormány 2 millió frankot fizetett marhatulajdonosoknak gümőkóros marha elpusztításáért. Otis az amerikai tüdővészellenes intézményeket ismertette, Gatti az olasz mozgalmat ismertette. A kongresszus kimondta, hogy követeli a tüdővész elleni küzdelem központosítását és állami szervezését; Hahn meg Lenhoff felszólalása után a munkások és családtagjaik kötelező biztosítását is. A kongresszus — mint már sok más is előtte — kimondta a tüdővész kötelező bejelentésének szükségességét. Juillerat és Iffeduzzi a városi lakáshygiene kiépítéséről beszéltek, Triboulet az alkoholizmus és tuberkulózis viszonyát ismertette; Woodhead statisztikát közölt, mely szerint az alkohol

hivatásokban sokkal nagyobb a tuberkulózis halandóság. Reveilland kimutatta, hogy Brüsszelben 66⁰/₀-a a kávéházi pincéreknek tüdővészben hal meg. Elítélte, hogy szanatóriumokban is adnak még szeszt. A házi ipar hatását a tuberkulózis terjedésére Caruzzo ismertette.

A II. szakosztály két részben: egy orvosi és egy sebészeti alosztályban tárgyalta a tüdővész gyógyításának kérdését. Az immunitás kérdését és a tüdővész aktív kezelését különleges gyógykészítményekkel, szerummal. Az előadók (Courmont, Neumann) a Koch-féle tuberkulinnal való bőraltati oltásoknak tulajdonítottak legnagyobb értéket a gümőkór korai felismerésében. A Pirquet-féle bőr-oltás, a szembecseppentés is értékes eljárások; keveset ér a Moro-próba. A különféle tuberkulinok, melyeknek már egész serege van forgalomban, használható eredményeket adnak, ha kellő óvatossággal használtatnak. Calmette és Teissier mondták el tapasztalataikat. Wein a Spengler-oltásokkal elért eredményeit ismertette. Friedrich tanár, Lobmeyer, Hollós, Góth előadásai a tüdővész specifikus gyógykezeléséről is nagy érdeklődést keltettek.

Különös nagy érdeklődést keltett Forlanini pavai tanár előadása, ki az ő új módszerét a tüdővész gyógyítására ismertette. Forlanini módszere az, hogy a beteg tüdőt mozdulatlaná teszi azáltal, hogy gázt szorít a beteg mellkasfélbe, úgynevezett légmell útján összenyomja a beteg tüdőt, mely ezáltal nem vesz részt a légzésben. A tüdőben levő fekélyek szélei összepréselődnek, bőséges kötőszövet burjánzik, a gyógyulás beáll. Forlanini már több mint 20 év előtt ismertette ezt az eljárást, de csak lassan tudta elfogadtatni a tudományos világgal. Rómában most már lelkesedéssel beszéltek az eredményekről; magyar részről Scharl számolt be eredményeiről. Egyesület is alakult, mely a légmell-gyógyítás hatását fogja ellenőrizni és a gyógy mód fejlesztését tűzte ki feladatául. Leikes, reményteljes hangon beszéltek az összes kutatók erről a gyógy módról, mely veszélytelen. Csak vérkeringési zavarok, tüdőtagulás, tüdőodanövés eseteiben nem alkalmazható.

Nagyon érdekes eredményekről számoltak be Zuntz és mások, kik a gümőkór kezelését a napsugárral ismertették. A gyógyeredmények állítólag nagyon jók, bár a gyógy mód élettani és kórtani hatása még nincs tudományosan tisztázva. Fényképekben is a csodával határos gyógyeredményeket láttunk. Nyílt csont és ízületi gümőkór gyógyulását is mutatták a képek. A kezelték meztelen teste oly fekete lesz, mint a mulatté, a kezelés tartama alatt. A túl gyors feketedés a gyógyulást késlelteti. A latens, rejtett tuberkulózisról Hutinel beszélt. Hollós ismertette érdekes, alapos tapasztalatait e téren.

Maragliano tanár a kezdődő tüdővész felismerésére a Röntgen-felvételt ajánlotta és képeket mutatott be, melyeken még a finom elváltozások a tüdőcsúcokban is jól voltak felismerhetők.

Feltűnő körülmény, hogy előző kongresszusokkal szemben most az előadók, mint Bossi tanár, Bár tanár és Martin, kinek e téren túlzó álláspontja van, ajánlották a tüdővész biztosan felismert minden esetében az esetleg fennálló terhesség művi megszakítását, illetve ha az még lehetséges, a koraszülés megindítását. Ez veszélyes talaj, mert a művi abortus megindítására a »tüdővész« könnyen adhat ürügyet. Az előadók ennek dacára követelik, mert az anya élete előbbre való, mint a gyermeké és mert az abortus, illetve koraszülés ma veszélytelen, gyors módon vihető keresztül.

A sebészi szakosztályban érdekes tárgyalás folyt a körül, mily esetei a gümőkórnak gyógyíthatók véres beavatkozások nélkül. Allexandri tanár fehérvta a figyelmet arra, hogy gyakran operálnak fölöslegesen. A bőr és a fölületes szövetek, szinovialis szövetek, a férfi nemző rendszerének megbetegedése eseteiben műtét nélkül is gyakran áll be gyógyulás.

A bél, a női nemző részek, a vese, az idegrendszer megbetegedéseinek jobb a korai műtét.

A bél és gyomor sebészete is sok-sok előadót foglalkoztatott, ép úgy a férfi és női ivarszervek tuberkulózisának sebészete.

A III. szakosztály a gümőkór aetiológiáját, származását és az epidemiológiáját tárgyalta. Gosco megállapította, hogy a marha tuberkulózisa fontos fertőző forrás. Az emberi tüdővész elleni küzdelemnek az állatorvosi intézmény kiépítésénél, az állati gümőkór erélyes kiirtásával kell kezdődnie. Villei is kimutatta, hogy a marhagümőkór az emberre, különösen a gyermekre, a tej útján átvihető. Kimutatták többen, hogy bár a gümőkór-fertőzés rendes útja a fertőzés emberről-emberre, a tej is játszhat szerepet a fertőzésben, annak dacára, hogy Jatta kimutatta, hogy

felőtt emberek hosszú időn át ihatták nyersen beteg állat tejét, anélkül, hogy megbetegedtek volna.

Weleminsky (Prága) bizonyította, hogy a tüdővész a vérpályán jut a tüdőbe és pedig a gyermekkorban megbetegedett mirigyekből. Az emberek túlnyomó nagy része gyermekkorukban fertőződik. A gümőkór reakció az egyéves gyermekeknek csak 10%-ában pozitív. Már az 1—5 éves gyermekeknek 50%-a ad pozitív reakciót és az 5—15 éveseknek már 80%-a mutat gümőkórnyomokat.

Nagy érdeklődést keltett Calmette előadása, ki nagy vizsgálat-anyagon, a francia kolóniák-anyagán mutatta be, hogy a tüdővész kulturbetegség. Hogy az európaiak cipelték be a kolóniákba. Hogy a bensülött elem női és gyermekei hosszú ideig mentek maradnak, míg a férfiak a sűrű érintkezés folyamán, melyben az európai elemmel állanak, korábban betegszenek meg. Még a hadsereg és a tengerészet szerepét is tárgyalták a tüdővész terjesztésében, követelték a sorozásokon a kellő körültekintést, ne hogy tüdőbeteg elem kerüljön az egészséges emberanyag közé.

Sok újat bizony nem tárgyaltak a római tuberkulózis kongresszuson. De a specifikus gyógymódok kellő tárgyalása, a napsugár-kezelés, a légmell-kezelés kritikája, a szociális küzdelem eszközeinek nemzetközi társaság előtti tárgyalása mégis sok hasznot fog hajtani. Nem csak azt, hogy szűk helyen ismert dolgok most a világ közkincsévé lesznek.

De egy-egy teremtő csira is elvettetik, valamely termékeny agyvelőbe kerül. Ami most még csak magva valami újnak, jónak, teremtő erőket szabadíthat fel, cselekedetökké válhat.

Egy lépéssel mégis csak előbbre hozta ez a kongresszus is az emberiséget azon a hosszú úton, mely a nagy cél felé, a legkonokabb, a legveszedelmesebb ellenfelének, a gümőkórnak legyőzése felé vezet!

Nemzetközi trachoma-pályadíj. A m. kir. belügyminiszter 1.000, azaz egyezer koronát tűz ki a trachoma aetiológiáját tárgyaló legjobb mű jutalmazására, mely önálló munkálkodás alapján készült s mely e téren értékes haladást tartalmaz. A pályamunkák 1912. december 31-éig a m. kir. belügyminiszterhez (Budapest, I., Vár, Belügyminiszterium) nyújtandók be. A pályázat nyílt és nyomtatásban megjelent dolgozattal is lehet pályázni, ha annak megjelenési ideje az 1909—1912. évekre esik. A munkák magyar, német, francia vagy angol nyelven adhatók be. A bíráló bizottságot a m. kir. belügyminiszter alakítja meg. Az eredmény az 1913. augusztus havában Londonban tartandó XVII. nemzetközi kongresszus alkalmával fog kihirdettetni.

Hygienikus tornatanfolyamok. Úgy látszik, általánossá vált immár annak az ismerete, hogy az emberi test normális működéséhez a test részeinek rendszeres használata szükséges és ez arra vezetett, hogy az iskolákban a néhány órára szorítkozó tornagyakorlatok mellett még könnyebb gymnastikus gyakorlatokat is folytassanak azokon a napokon, amelyeken nincs tornaóra. A közkedveltség, melynek e tornagyakorlatok a lakosság minden rétegében örvendenek és a gyakorlatokra vonatkozó nyomtatott leírásoknak elterjedtsége azt bizonyítja, hogy a felnőtt lakosság is már meg van győződve eme mozgási gyakorlatok szükséges és áldásos voltáról. Az egész testnek rendszeres mozgási gyakorlatai, melyek az egészség megtartására szükségesek, meghatározott physiologikus célt szolgálnak. Azért azokat helyesen kell végezni. A bizonyos szabályok szerint harmonikusan mozgó test nemcsak a nézőnek nyújt, mint pl. a tánc, aesthetikus gyönyört, de oly ügyességet is idéz elő, melyet eléggé meg sem lehet becsülni és a vérkeringést is javítja. A lélegzést is arra kényszeríti, hogy a mozgásokhoz alkalmazkodjék. A lélegzés helyes ökonomiája, annak a megismerése, hogy mily testtartásnál kell be- és melyiknél kilélegzeni, hogy a légzőizmokat megerősítsük és a tüdő kapacitását javítsuk, a torna legfőbb feladatainak egyike. Ehhez azonban szükséges a képzett tornatanító élő útmutatása. Ha a mozgások physiologic helyesen vannak begyakorolva, akkor helyesen ismételhetők is. Ily begyakorláshoz csak kevés óra szükséges. Egy ily gyakorló órában többen képezhetők ki együttesen és ezzel ez a rendszer nagyobb költség nélkül a lakosság nagy része számára hozzáférhető. Hogy ily gyakorlatok mindkét nembeli gyenge egyéneknek és különösen azoknak, kik anyagcsere bántalmakban, könnyebb szívbetegségeken szenvednek, továbbá idősebbeknek hasznára lehessenek, első sorban könnyebb

gyakorlatokat kell betanítani. Ezek az elvek birták rá a berlini városi torna- és fürdőügyi bizottságot, hogy hygienikus tornatanfolyamok próbaképeni bevezetéséhez egy városi tornatermet bocsássonak rendelkezésre, melyben hetenkint egy órán át egy városi tornatanító, orvos jelenlétében, ily gyakorlatokat tanít be. A közkedveltség, melylyel e kurzus találkozott, már most mutatja, hogy rövid időn belül szükséges lesz negyedévi kurzusokat a város minden részében szervezni. Minthogy a részvételi díj csak 3 márka negyedévenként, a kevésbbé tehetősek, különösen asszonyok és leányok, kiknek foglalkozása kevés szabad mozgást enged meg, is részt vehetnek a tanfolyamon.

Légzési gyakorlatok szerepe az orrhurut kezelésénél. Dr. Dannehl frankfurti orvos az orrhurut kezelésére rendszeres légzési gyakorlatokat ajánl. Céljuk: a váladékok levezetése, a duzzadt nyálkahártya lelohasztása és a meglassult vérkeringés emelése. Az orron keresztül belélegzett levegő nemcsak a nyálkahártya duzzadságát lohasztja le, de az orr melléküregeit is kiszellőzteti. A légzési gyakorlatok alkalmával belélegzett levegőnek tisztának és hűvösnek kell lennie, ez okból a szoba levegőjét a gyakorlatok megkezdése előtt jól fel kell frissíteni. A gyakorlatok végzésére éppen ezért a reggeli és esti órák a legalkalmasabbak. A belélegzésnek nem szabad gyorsabban történnie, mint ahogyan a levegő az orrba tudul, a kilégzés és belélegzés ideje egyenlő legyen. Néha gyorsabban válik szabaddá az orrlégzés, ha a megszakítás nélküli belélegzés helyett időnkint 5—6-szor röviden és erősen szippantunk. Ez által az orr melléküregeinek levegővel való megtelését fogjuk elérni. Nagyon fontos végül a váladékok idején való eltávolítása. Ha a beteg állapota megengedi, a légzési gyakorlatokat szabad levegőn, lassú járás közben végeztessük. Fél órás mozgás este és reggel teljesen elegendő. A légzések mélységét legjobban a lépések számával ellenőrizhetjük úgy, hogy két-két lépésre egy-egy be- és kilégzés essék. A szobában való légzést oldalfekvésben végeztessük, de mivel a szobában végzett gyakorlatokkal sokkal később érünk eredményt, csak olyankor alkalmazzuk, ha az időjárás vagy a beteg állapota elkerülhetlenné teszi.

Az abortus társadalmi és orvosi szempontjairól tartott előadást Jakobson dr. az orosz nőgyógyászati kongresszuson. Előadásában rámutatott arra, hogy az abortusok száma folytonosan növekszik és hogy körülbelül $\frac{2}{3}$ -ad részük bűncselekmény folytán következik be. Az abortusok száma jómóduaknál sokkal nagyobb, mint a szegényebb néposztály körében. Amíg rendes szülések után a halálozás ma már csak 0.1%, addig az abortusok után tízszer annyi. A morbiditás is háromszor annyi az abortusok után, mint rendes szülések után, lényegesen nagyobb továbbá a munkaképesség csökkenése abortus után, mint a normális szülések után. Jakobson szerint a magzatelhajtás büntetésének szigorításától nem sok eredményt várhatni, e helyett a nőket kell felvilágosítani a művi abortus veszedelmeiről.

Alkoholizmus és munkásgondozás Ausztriában. Több kiváló osztrák orvos az osztrák munkatanácsban indítványt tett a kocsmák és italmérések vasárnapi munkaszünete tárgyában. E szerint a kocsmái alkalmazottak érdekében és az alkoholizmus pusztításainak enyhítése céljából a kocsmák vasárnapi munkáját korlátozni kell, még pedig olyan módon, hogy ezek 100.000-en felüli lakossal bíró városokban éjjeli $\frac{1}{2}$ 12 órán túl, 100.000-en alul, de 10.000 felüli lakossal bíró városokban 11 órán túl, más helyeken pedig 10 órán túl ne lehessenek nyitva.

Indítványa megokolásában Hainisch utalt az amerikai és angol példára, ahol minden nagyobb nehézség nélkül sokkal szigorúbb rendszabályokat hoztak be az alkohol ellen. Ezután beszélt az alkoholizmus kérdéséről általában és kifejtette, hogy eredményt csakis egy széles körű felvilágosító munkától lehet várni. További eszközökül az italmérési engedélyek korlátozását és a mezőgazdasági szeszgyárak megszüntetését ajánlotta. Schwiedland az alkoholizmussal járó sociális jelenségeket ismertette. Különösen kiemelte a baleseteknek a hétfői napon való jelentékeny emelkedését és utalt arra, hogy a legtöbb testi sértést vasárnap követik el. Figyelmet érdemel a porosz javító-intézetek statisztikája, amely szerint a javító-intézetbe kerülő gyermekek legtöbbször iszákosok családjából kerül ki. Az alkoholizmus elleni küzdelemben célravezető eszközök lennének: az alkoholmentes vendéglők nyitására való engedélyek megszerzésének megkönnyítése, az alkoholnak ifjak számára való kimérésének eltiltása és az absztinenseknek előnyben részesítése bizonyos foglalkozási ágaknál, — így például a

vasutaknál. — A vitában az alkohol mellett avval érveltek, hogy sok munkásnak elkerülhetetlenül szükséges az alkohol, hogy nehéz munkájához erőt szerezzen. Kabrhel tanár erre kifejtette, hogy az alkoholélvezet a test munkaképességét nem emeli, ezt csak az érzi úgy, aki él vele, azon az okon, hogy az alkohol kábítólag hat az agyra. Mindenesetre szükséges lenne, hogy az alkohol ellen törvényhozási úton is felvegyék a harcot.

A munkatanács több tagja ráutalt az alkoholizmus elleni küzdelemnek a munkásvédelem szempontjából való fontosságára. Különösen szükségesnek mondták a pálinka elárúsításának korlátozását és a kázinrendszer szabályozását. Részletes javaslatok kidolgozása céljából egy bizottságot választottak, amely legközelebb megkezdi tanácskozásait.

Chromvegyületek az iparban. A frankfurti iparhygieniai intézet kiadásában jelent meg dr. Fischer R. ipari tanácsosnak egy értékes munkája, amely a chromvegyületek ipari előállítását, alkalmazását, a munkások egészségére való veszedelmességét és veszedelmek leküzdésére alkalmas rendszabályokat tárgyalja.

Betegségokozó és mérgező hatásukra nézve megállapította, hogy mint ilyenek csak a chromsavak és chromos alkaliák lépnek fel, míg a chromoxydvegyületek nem. Az egészségre zavaró hatásuk daganatokban, ekcemában és az orrsövény átlukasztásában nyilvánul, míg általános hatások nem mutathatók ki, sőt ekcemák sem fordulnak elő nagyon gyakran. A chromdaganatok súlyossága is lényegesen enyhülni látszik. Az orrsövény átlukasztása azonban a chrommunkások tekintélyes hányadánál, némely üzemben jóval több mint felénél fordul elő,

Terjedelmes statisztikai adatok alapján kimutatja, hogy a chromsavval és chromalkaliákkal dolgozó munkások külső bántalmi nem nagy jelentőségűek, a chromdaganatok csak ritkán kényszerítik a munkást munkája megszakítására, súlyos daganatok ritkák és súlyossá csak azok a daganatok válnak, amelyeket kezdetben elhanyagolnak, míg az orrsövény átlukasztásának meggátlására irányuló minden eddig alkalmazott eszköz hatástalan maradt. Ez az átlukasztás is csaknem minden esetben fájdalomtalan és alkalmatlanságot nem okoz. Az ekcemák ritkák és csak szórványosan huzamosabb tartamúak. Vesebajok a chrommunkások közt ki nem mutathatók és az emésztő és a légzőszervek megbetegedése sem haladja meg az átlagot.

Leginkább azok betegszenek meg a chrommunkások közül, akik meleg vagy forró oldatokkal dolgoznak, az elektrolysis útján való chromatelőállításnál dolgozók egészségi állapota ellenben a legjobb.

Nagy gonddal és szakavatottsággal tárgyalja a védelmi rendszabályokat és védőkészülékeket, különösen a chromat tartalmú por és gőzök eltávolításának módjait. A védekezés módjait a következőkben állapítja meg: 1. Chromatpor fejlődése megakadályozandó. 2. A gépek elzárhatóak legyenek és porszívó készülékekkel kell ellátni őket. 3. Magas, szellős munkatermek, alkalmas mosdó- és fürdőberendezések és személyes védőeszközök szükségesek. 4. Chromoldatok előállításánál a veszély fokozottabb. 5. Minden bőrsérülésre gondosan kell ügyelni. 6. Az orrsövény átlukasztása elleni védekezés eszközei tovább keresendők.

Vidéki üdülőtelepek. A »Berliner Verein für Volkshygiene« gyenge szervezetű gyermekeknek alkalmas ad szervezetük erősítésére, amennyiben erre alkalmas fiukat és leányokat, miután iskoláikat befejezték és mielőtt pályát választottak volna, 3—6 hónapra vidékre küld, hol kifogástalan egészségügyi viszonyok között élnek. Az egyesületnél eddig több mint 200 család jelentkezett (parasztgazdák, iparosmesterek, papok, tanítók, kertészek és földbirtokosok), kik hajlandók a gyermekeket több hónapon át ingyen ellátni. Eme intézmény nagyon hatásosnak bizonyult és nagy jelentőséggel bír, mert a tapasztalat szerint a gyengébb, nem elegendő munkaképesség felett rendelkező gyermekek nagy része, ha közvetlenül az iskola befejezése után munkába áll, rendszerint testileg és nem ritkán erkölcsileg is összeroppan. Beteg gyermekeket nem helyez el az egyesület.

Az első iparegészségügyi tanfolyam. A múlt év végén tartották majnai Frankfurtban az első iparegészségügyi tanfolyamot, melynek 61 résztvevője volt. A tanfolyam fontosabb mozzanatairól a következőben számolunk be:

Dr. Kaup tanár tartotta az első előadást, értekezvén a törvényhozás befolyásáról az ipari megbetegedésekre. Utalt arra, hogy a halálozás Németországban általánosságban csökkent. Különösen kisebb lett a fertőző betegségek mortalitása. Dacára annak, hogy az ipar fejlődése nagyobb volt, határozottan észlelhető az állapotok javulása. Ennek főoka az általános szociális viszonyok javulása és különösen a

hygienikus haladás. Az ólommérgezések száma az előző tíz évben erősen csökkent. Az egészségügyi viszonyok azonban a chrom-iparban, valamint az anilin- és gummiárúgyárakban még mindig igen kedvezőtlenek. Hogy az állapotok továbbra is javuljanak, javasolni kell, hogy fiatalok 18 éves korukig minden ipari ártalomtól lehetőleg távol tartandók, továbbá, hogy rendszeres felvilágosítás és tanítás eszközöltessék orvosok részéről és esetleg még pályaválasztás is elrendelhető legyen. Ajánlatos volna az ipari és földműves munkások szabályos időközökben való kicserélése.

A balesetről és belső betegségekről *Schwenkenberchen* tanár értekezett. Kimerítően tárgyalta a baleset és a szív- és tüdőbajok viszonyát és kiemelte ama nehézségeket, melyek a pontos diagnózisnak útját állják. Mindig arra is kell gondolnunk, hogy a baleset előtt is már meg lehetett a szívnek vagy tüdőnek valamely súlyosabb megbetegedése. Az adott esetnek minden sajátos körülményét mindig a legnagyobb mértékben tekintetbe kell venni. Különös gonddal kell vizsgálnunk, ha arról a kérdéstről van szó, hogy vajjon a baleset rosszabbodást okozott-e. A szándékos megtévesztés ellen sem vagyunk mindig védve. Nagy érdeklődést keltett a következő eset elmondása: egy nő selters-üvegben marhavért hozott magával a kórházba, hogy annak segítségével tüdővérzést szimuláljon. Traumaticus tuberkulózis szerinte csak igen ritkán észlelhető.

Dr. Raecke a traumás psychosisokról és neurosisokról tartott előadást. A traumát igen gyakran mondják a psychosis és neurosis okának. De igen erős rázkódtatásnak kell a betegséget megelőznie, hogy a tényleges összefüggést megállapíthassuk. Ilyenkor oly tünetek lépnek fel mint a strangulációk után: szédülés, az emlékezés hiánya, hányás. Eme jelenségek nehéz traumánál igen gyorsan bekövetkeznek, hosszas ágyban fekvést és súlyos tüneteket okoznak. A javulás néha meglepően gyors. Az alkoholisták gyakran betegednek meg traumás psychosisban.

A fül betegségeiről *Voss* tanár tartott előadást. A fül külsején a legkülönbözőbb ipari bőrbajok lépnek fel. A külső hallójáratot gyakran a por tömi be. Mosónőknél penészgombák okozhatnak a hallójáratban megbetegedéseket, a középső fül megbetegedését okozhatják por, gázok; tompa rázkódtatási zörejek a belső fület sértik. Meg kell még említeni az ólom, higany, szénkéneg, anilin és szénsav által okozott mérgezéseket.

A szem betegségeit *Schnaudigel* tárgyalta egy előadásban. Oly munkák, melyeket a szemhez közel kell tartani, nagyfokú rövidlátást okoznak, így betűszedőknél, gyémántkőszőrűsöknél, aranyműveseknél stb. Arra is kell azonban gondolnunk, hogy az e fajta munkáknál a rövidlátást, mint a szem célszerű beállítását tekintsük. A szénbányászok szemremegését talán a szénoxyd okozza. Megemlítette még a trachoma-epidemiákat, továbbá a szemidegnek ólommérgezés által okozott gyulladásait is. Szénkéneg, arsen, higany, methyllalkohol, nitrobenzol, roborit stb. a szemnek súlyos bántalmait okozhatják. Egyéb ipari ártalmak a durva kémiai sérülések, elektromos sérülések, por, hő. Molnároknál és kalaposoknál az anyag, mellyel dolgoznak, szintén ártalmára lehet a szemnek. Az ipari ártalmak ellen a legjobb védő eszköz a védő szemüveg, melynek kötelező viseletét az illető iparüzemekbe be kellene hozni.

Dr. Hexheimer tanár a bőr ipari megbetegedéseiről tartott előadást. A legkülönbözőbb ipari bőrbajok és fekélyek fordulhatnak elő, különösen pedig külföldi faanyagokkal való munka okoz mindenféle bőrbajt.

Blum tanár az ólommérgezésekről értekezett. Az ólmot különösen a tápcsatorna szívja fel, innét a vérbe kerül és igen fontos sejtek életműködését megakasztja. Különös vonzódással bír az edények falzatához, a csontvelőhöz és az idegdúcok sejtjeihez. Behatóan tárgyalta a kórisme és a kezelés kérdését.

Dr. Curschmann igen szemléltető előadásban a gyári orvosok vizsgálati módszereit, valamint a vizsgálatokhoz szükséges műszereket ismertette. Tárgyalta még az anilismust is, melynek megelőzésére a következőket ajánlotta: a gyárak helyiségeiben a padlózatnak egyenletesnek, hézagmentesnek kell lenni, a szellőztetést össze kell kötni a hűtő, illetőleg a fűtő készülékkel, veszedelmes munkálatoknál a munkásoknak gummi-szivacsos ellátott respirátort kell viselniük, zuhanyfürdőket állandóan kell használniuk: továbbá a garatöblítések, lábfürdők, és végül az alkohol tilalmának kérdését hangoztatta.

Dr. Friedländer az alkoholról és az iparegészségügyről értekezett. Hangsúlyozta, hogy az alkoholelles küzdelem dacára az alkoholra még mindig rendkívül sok pénzt költenek, körülbelül ötször annyit, mint tejsre.

MUNKÁSBIZTOSÍTÁS.

Néhány szó az 1907. évi XIX. t.-c. 12. §-ának értelmezéséhez.

Irta: Koch Károly kir. törvényszéki bíró, a budapesti munkásbiztosítási választott bíróság h.-elnöke.

A »Munkásbiztosítási Közlöny« az idei 7-ik számában egyik kir. törvényszék mint felebbviteli bíróságnak az ítéletét közli. Ezen ítélet szerint a kir. törvényszék az 1907. évi XIX. t.-c. 12. §-ának utolsó bekezdésében foglalt rendelkezésekre való hivatkozással kötelezett egy munkaadót, aki a biztosításra kötelezett munkását nem a munkába lépés napjától számított 8 nap alatt, hanem ennél későbbben és akkor jelentette be, amikor már ez az alkalmazottja megbetegedett, hogy a kerületi munkásbiztosító pénztárnak fizesse meg azt az összeget, amit a pénztár az alkalmazottnak egész betegsége idejére táppénz fejében kifizetett.

Erről az ítéletről a »Munkásügyi Szemle« is megemlékezik az idei 4-ik számának 126-ik oldalán.

Mindenki, aki a munkásbiztosítási kérdésekkel gyakorlatban foglalkozik, természetesnek fogja találni azt, hogy a munkaadó bejelentési kötelezettségével kapcsolatos kérdést tárgyzó ítéletről két lap is megemlékezik; mert a munkaadó bejelentési kötelezettségének pontos teljesítése egyaránt fontos érdeke úgy a biztosítottnak, mint a pénztárnak. A biztosítottnak azért, mert bár az igényjogosultság a törvény 60. §-a értelmében a biztosításra kötelezett tagoknál a munkába lépéssel és nem a bejelentéssel kezdődik, a gyakorlatban mégis úgy áll a dolog, hogy a be nem jelentett tag, hogyha csak a törvény 61. §-ában meghatározott és közönségesen »passiv« tagságnak mondott eset nem forog fent, táppénzt és egyéb betegsegélyezést még sem kaphat, mert a munkaviszonyt és így a pénztári tagságot nem igen tudja a pénztárnál beigazolni. A pénztárnak pedig a biztosítási járulék behajthatása végett áll érdekében a bejelentés.

Sajnosan tapasztaltuk azonban azt is, hogy igen sok munkaadó az 1907. évi XIX. t.-c. II-ik fejezetében meghatározott bejelentési kötelezettségének nem tesz eleget és így a pénztárak igen gyakran jutnak abba a helyzetbe, hogy a felhívott törvény 12-ik §-ában biztosított jogukat érvényesíthetik a munkaadókkal szemben. A most elmondottak, valamint az a körülmény, hogy a bevezetésben említett ítéletben elfoglalt állásponthoz véleményem szerint kétség férhet: indokoltá teszik annak rövid megbeszélését, hogy a betegség esetére biztosításra kötelezett alkalmazott bejelentésének elmulasztása a munkaadóval szemben tényleg biztosítja-e azt az igényt, amit ezen ítélet a perben állott pénztár javára megállapított? Fontos ez még azért is, nehogy a pénztárak perekbe bocsátkozva, esetleg még perköltséget is legyenek kénytelenek fizetni.

Nézzük tehát, tulajdonképen mit is tartalmaz az 1907. évi XIX. t.-c. 12. §-ának utolsó bekezdése? Ez a törvényhely a következőket mondja:

»Az a munkaadó, aki a bejelentést a kitűzött határidő alatt nem teszi meg, tartozik a munkábalépés napjától a bejelentés tényleges megtörténtéig, illetve, ha a munkaviszony előbb szűnt volna meg, a munkaviszony tartama alatt esedékessé vált járulékokat, továbbá a munkaviszonyban beállott változásnak be nem jelentése által okozott kárt egészen a sajátjából, úgyszintén a kellő időben be nem jelentett biztosítandónak a bejelentés előtt bekövetkezett betegségéből eredt költségeket, s végül az eljárási költségeket az országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztosító pénztárnak megfizetni.«

A járulék megtérítésére vonatkozó fentebbi rendelkezés azt jelenti, hogy ilyen esetben a munkaadó még azt a járulékrészletet is a sajátjából köteles megtéríteni, ami a törvény 41. §-a értelmében az alkalmazottját terhelte volna. Az utolsó mondat pedig az eljárási költségek megtérítési

kötelezettségét állapítja meg. Ezen költségek azok, amelyek a törvény 20. §-ának 3-ik bekezdésében szabályozott eljárás során merülnek fel.

A fentebb idézett törvényhely a kifizetett táppénz és egyéb segélyek megtérítéséről azonban kifejezetten nem rendelkezik és ezért a kérdés az, hogy a »betegségből eredt költségek« kifejezés alatt lehet-e e segélyeket érteni? Véleményem szerint nem. A törvény itt a pénztár költségeinek megtérítéséről beszél és ezért a »költség« szónak ezen helyen való értelmét és jelentését csakis akkor tudjuk megállapítani, hogyha vizsgáljuk azt, hogy a pénztár szempontjából milyen kiadást lehet költségnek mondani. A pénztárnak a rendeltetése és célja egyebek között az, hogy betegségi segélyeket is nyújtson, ez a segélyezés tehát a pénztári szolgáltatásnak egyik része. Már pedig valamely intézménynek rendeltetésszerű és kötelezett teljesítése, az intézmény szempontjából költség nem lehet. A költség csakis az intézmény fentartásával és a segély kiszolgáltatásával egybekötött kiadás lehet.

A »költség« szónak értelme ellentmond tehát annak, hogy az alatt a pénztári segélyezést is lehetne érteni.

A fentebb idézett törvényhelynek az a rendelkezése pedig, hogy a munkaadó elkésett bejelentés esetében legfeljebb a bejelentés megtörténtéig esedékessé vált járulékokat köteles a sajátjából megfizetni, azt mutatja, hogy a bejelentés megtörténtétől kezdve a járulékfizetés szempontjából az elkésett bejelentés már nem tesz különbséget. A törvény tehát csak azt kívánja, hogy a munkaadó térítse meg azt a kárt, amit a bejelentés elmulasztása folytán és ebből folyólag a járulék be nem fizetése által okozott.

A törvénynek ez a rendelkezése pedig kizárja azt, mintha a törvényhozónak mégis az lett volna a szándéka, hogy a bejelentést elmulasztó munkaadóra akarta volna áthárítani a megbetegedett alkalmazottjának nyújtott pénztári segélyezést is, vagyis a munkaadót nemcsak a járulék, azaz a kár megtérítésére, hanem még arra is akarná kötelezni, hogy a pénztárt ezenfelül még jelentékeny anyagi előnyben is részesítse azáltal, hogy a törvény és alapszabályszerű segélyt is térítse meg. Nem lehet ez a törvény célzata már azért sem, mert ez esetben a munkaadó a járulékokon felül, azok ellenszolgáltatását képező törvény- és alapszabályszerű segélyezést is viselné és így megtérítene olyan kiadást is, ami nem az ő cselekménye és elmulasztása folytán állott elő, és ami a kellő időben való bejelentés esetében is felmerülhetett volna. Ez azonban a kár megtérítésére vonatkozó általános jogszabályokkal ellentétben állana, ehhez tehát kifejezett törvényszerű rendelkezés volna szükséges. Ilyen rendelkezés pedig a felhívott törvényszakaszban nincsen és annak ilyen értelmet adni a most mondottakon kívül még azért sem lehet, mert a törvény ott, ahol a segélyezések megtérítéséről rendelkezik, mint a 68. §-ában, azt az ennek megfelelő és a törvényben használt kifejezés használatával teszi meg.

A fentebbiekből kitűnő álláspont helyes voltát a törvény indokolása is támogatja. Ugyanis a törvény 12. §-ának utolsó bekezdésében foglalt rendelkezések célja az indokolás szerint az, hogy ezáltal egyrészt ellensúlyozzák azon jogtalan előnyöket, amiket a munkaadók a bejelentés elmulasztásával szerezhetnek, másrészt pedig a bejelentés elmulasztásával okozott kár a pénztárnak megtérüljön. A munkaadóra nézve azonban a be nem jelentésből csak az a jogtalan előny származik, hogy a járulék fizetése alól mentesül; viszont a pénztár kára sem lehet más, mint a járulék elveszte és esetleg az, hogy a törvény- és alapszabályokban meghatározottnál költségesebb segélyt kell nyújtania.

A törvény előkészítése során a munkásügyi bizottság a pénzbüntetésnek alacsonyabb összegben való meghatározását azért javasolta, hogy ez az iparosok és különösen a kisiparosok egzisztenciáját ne érintse. A törvénynek ezt a célzatát is megkerülné az a felfogás, hogy a munkaadó az

igen sok esetben a pénzbüntetést aránytalanul túlhaladó segélyezés megterítésére is lenne kötelezhető.

Ezek után felvetődhetik az a kérdés és a m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal is felvetette azt (Munkásbizt. Közl. 1910. évf. 266 oldal), hogy a biztosítandónak bejelentés előtt bekövetkezett betegségből eredő költségek alatt tulajdonképpen mit is kell érteni? Ilyen költség véleményem szerint akkor merülhet fel, hogyha a biztosításra kötelezett, de be nem jelentett alkalmazott, aki az igényeit csakis a pénztárral szemben érvényesítheti, kénytelen lesz a pénztárral szerződéses viszonyban nem álló orvost, gyógyszerért és gyógyintézetet igénybe venni és így a pénztárnak az ő segélyezése többbe kerül, mint amennyibe bejelentés esetén került volna. Ez a különbség már a munkaadó által térítendő meg. Ilyen költség továbbá a per- és a választott bírósági eljárással felmerülő költség is. Az idézett törvényhely tehát csakis ezen és ezekhez hasonló költségeket akarta a bejelentést elmulasztó munkaadóra áthárítani.

Mindezeket azonban nem azon célból mondtam el, hogy a bejelentés elmulasztását megvédelmezzem. Erre én védelmet felhozni nem tudok, sőt megfontolandónak tartom azt, hogy azon, tapasztalatom szerint igen gyakori esetben, amikor a munkaadó az alkalmazottra eső járulékot megtartja és őt még sem jelenti be, nem lehetne-e őt sikkasztás miatt felelősségre vonni? Az 1907: XIX. t.-c. 187. §-a szerint a bejelentés elmulasztása csak akkor kihágás, ha súlyosabb beszámítású bűncselekmény nem forog fenn. A munkaadó azonban a törvény 41. és 42. §-ai értelmében az alkalmazottra eső járulékrészletet csak azért tarthatja magánál, hogy azt a pénztárhoz beszovaltassa, amit ha elmulaszt és a pénztár azt megtudja: eltiltható attól, hogy az alkalmazottjára eső járulékrészletet az alkalmazottja munkabéréből levonhassa. Az alkalmazottra eső járulékrészletet tehát mint idegen ingó dolgot tartja kéznél és amikor ezzel mégis mint a sajátjával rendelkezik, olyan cselekményt visz véghez, amit az 1878. évi V. t.-c. a 355. §-ában sikkasztásnak mond.

Azt hiszem a sikkasztás bűncselekménye után kiszabható büntetéstől való félelem mégis arra fogja bírni a ma még ezzel nem törődő munkaadókat, hogy a bejelentési kötelezettségnek pontosan meg fognak felelni. *)

A Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesülete folyó hó 2-án Mentsik Ferencz miniszteri tanácsos elnöklésével teljes ülést tartott, amelyen folytatták a munkásbiztosítási törvény ankétját. Ezen az ülésen megkezdtek a vitát Szterényi József v. b. t. t., az egyesület elnökének a *munkásbiztosítás reformjáról* az előző ülésen tartott elnöki megnyitó beszédéről, továbbá Kis Adolf előadónak a *munkásbiztosítás szervezetéről* tett előterjesztéseiről. A vitában részt vettek Pap Géza miniszteri osztálytanácsos-bíró, Farkas Elek, az építőiparosok országos szövetségének igazgatója, dr. Vályi Sándor kir. táblai bíró, a budapesti munkásbiztosítási választott bíróság elnöke és Sarkadi Ignác, az országos pénztár igazgatója.

A vitát folyó hó 9-én délután 5 órakor a Társadalmi Múzeumban tartandó teljes ülésen folytatják. (A felszólalásokat közölni fogjuk.)

Az Északamerikai Unió államai egymásután kezdik revideálni és az eddiginél szociálisabb szellemben átalakítani eddigi törvényhozásukat. Ilyen újabb törvényt alkotott New-Jersey állam is a munkások javára szóló szavatossági biztosítási törvényében, amely 1911. évi július hó 4. napján lépett hatályba.

E törvény két részre oszlik, amelyek közül az első a munkavállalók perúton érvényesítendő, a második pedig a megelőző megegyezés alapján megillető kártalanítási igényeik tárgyában rendelkezik. Az első részben megállapított kártérítési igények mindazokban az esetekben fennállnak, amelyekben a munkaadó és munkavállaló között nem jött létre kifejezett vagy hallgatólagos megegyezés arra nézve, hogy testi sérülés vagy halál esetén a második részben pontosan meg-

*) Szerző álláspontja meggyőződésünkkel ellenkezik. Észrevételünket legközelebb meg tesszük. Szerk

állapított kártalanítás járjon az igényjogosultnak. Mind az első, mind a második rész határozmányai nagy haladást jelentenek a jogtalansággal szemben, a mely New-Jersey államban, a leghatalmasabb trustök székhelyén, a munkások kártérítésére nézve eddig gyakorlatban volt. Az első rész határozmányai szerint, az eddigi nem méltányos állásponttól eltérőleg, a baleseti kártalanítási pörökben a munkaadót terheli annak bizonyítása, hogy a baleset létrejöttében vétkesség nem terheli, a második rész szerint pedig a sérülésnek vagy halálesetnek szándékos előidézésén és azon az eseten kívül, amikor a sérülés természetes vagy legközelebbi oka ittasság, a munkások, illetőleg örökösök részére nagyban és egészben véve méltányos kártérítés van megállapítva. Az Unió legtöbb államában még most is fennálló, sokkal hátrányosabb munkásvédelmi és munkásjóléti intézmények közepett New-Jersey állam új törvényét nekünk is nagy örömmel kellene üdvözlönnünk, ha nem vettek volna fel abba az angol-amerikai joggyakorlat megkülönböztető irányzatának megfelelő rendelkezést a nem ott lakó külföldiekre nézve.

A második résznek a munkások javára szolgáló határozmányait, amennyiben saját érdekeink figyelembe jönnek, nagyrészt illuzóriussá teszi a 12. §. utolsó bekezdése, amely szerint a kártérítésre vonatkozó rendelkezés nem nyerhet alkalmazást olyan külföldi hozzátartozókra nézve, akik nem laknak az Egyesült-Államok területén. Ezzel a hazájukban visszamaradt magyar honosságú családtagok a törvény második részének jótéteményeiből ki vannak zárva.

Külügyi képviselőnk és az Egyesült-Államokban levő konzulátusaink erélyes, szívós és ügyes közbelépésére volna szükség, hogy a törvénynek ezt a részét New-Jersey állam törvényhozása módosítsa. Vajha ne volna túlzott az a reményünk, hogy ilyenek sikeréről is rövid időn belül beszámolhassunk!

A gazdasági munkás- és cselédsegélypénztár és a gazdasági (külső) cselédek cím alatt érdekes fejtegetéseket közöl a Jogtudományi Közlöny 17. száma. A fejtegetés gondolatmenete a következő: A cselédsegélypénztár az 1900. évi XVI. t.-c. 16. és 17. §-ai szerint járó segélyt nem folyósítja a gazdasági cselédnek, illetve hátramaradottjainak, hogy ha a munkaadó gazda e törvény 8. §-a szerinti azon kötelezettségének, hogy a pénztárba minden egyes külső cseléd után 120 fillért befizessen, eleget nem tesz. Ezt a felfogást — egyezően a pénztárral — vallja a végső fokon döntő földművelésügyi miniszter, ugyanez nyer kifejezést az életbeléptetési rendeletekben, sőt az 1901. évi XIV. t.-c. 24. §-a is — úgy látszik, ezen felfogáson alapulva — mondja ki, hogy a 120 fillér hozzájárulási díj befizetésének elmulasztásából eredő károsodásért a cselédnek vagy jogutódainak a gazda teljes kártérítéssel tartozik. Ez a törvényalkalmazás helytelen és ellenkezik a cselédsegélyezés eszméjével. A gazdák által a külső cselédek után befizetendő 120 fillér nem tagsági díj, hanem a munkaadó hozzájárulása. Az 1907. évi XIX. t.-c. 69. §-ának analógiája szerint a kártalanításra igényük van mindazon munkásoknak, kik biztosításra kötelezettek és e jogosultság független attól, hogy a bejelentés és a járulékok befizetése megtörtént-e? Az 1902. XIV. t.-c., mely a be nem fizetésből eredőleg a gazda felelősségét állapítja meg, az 1900. évi XVI. t.-c. 16. és 17. §-ának fentjelzett téves magyarázatából indult ki és az ebből a helytelen magyarázatból eredő anomáliát akarta megszüntetni a gazda felelősségének megállapításával, holott ez távolról sem pótolja a cselédsegélypénztár kötelezettségét és ezenfelül rendkívül méltánytalan a gazdára nézve. A pénztárnak a pénzügyi szempontokat fel kell áldozni a szociális segítség eszméjének.

A pénztárak járulékkövetelése a kincstárral szemben. Az Országos Pénztár 1912. évi május hó 7-iki igazgatósági ülése elé az elnökség következő jelentést terjeszti a pénzügyminisztériummal létesített megegyezésről:

Az elnökség tudomásul vette a pénzügyi m. kir. miniszter megbízottjának ama elvi kijelentését, hogy:

a) az államkincstár hajlandó az 1907. évi XIX. t.-c. rendelkezéseiből kifolyólag 1910. évi augusztus hó 22-ik napjáig biztosításra kötelezve volt alkalmazottai és üzemei után 1907. évi július hó 1-től 1910. évi augusztus hó 22-ig járó betegségélyezési és balesetbiztosítási járulék fejében egy összegben két millió koronát fizetni, aminek ellenében az Országos Pénztár a bíróság előtt kötendő peregyezésben kijelenti, hogy fenti időszakra vonatkozó igényei a kincstárral szemben kielégítettek s ebből kifolyólag a kincstár ellen indított pereit megszünteti, illetve gondoskodik arról, hogy ezen egyezés tárgyat képező részkevetelések érvényesítésétől minden egyes helyi szerve lemondjon s az Országos Pénztár igazgatása körül az 1907—1911. években felmerült 2,899.000 K és az állam által a

törvény 115. §-a alapján kiutalványozott 1,590.000 K között levő 1,309.000 K különbözet megtérítésére igényt nem támaszt.

b) A kincstári üzemekben baleset folytán sérültek részére a múltban már megállapított, vagy a jövőben netán még megállapítandó baleseti segélyeket és kártalanításokat az Országos Pénztár által évenként bemutatandó számlakivonat alapján 1910. évi augusztus hó 22-től kezdve megtéríti, viszont az Országos Pénztár kötelezettséget vállal, hogy az 1911. évi augusztus hó 22-ig terjedő időben történt üzemi balesetek után megállapított, vagy megállapítandó segélyeket és kártalanításokat ezentúl is folytatólagosan fizeti az igények megszűnéséig.

c) A pénzügyminisztérium nem zárkózik el az elől, hogy a jövőben az igazgatási költségeket viseli azon kiszámítási kulcs szerint, amelyet a kereskedelemügyi m. kir. miniszter az Országos Pénztár által az Állami Munkásbiztosítási Hivatal útján teendő előterjesztés alapján meghatároz.

d) A tüdővész terjedése elleni küzdelem céljaira szolgáló szanatóriumok és üdülőtelepek építésére az Országos Pénztár részére, célravezető pénzügyi művelet útján mennél nagyobb tőkeösszeget rendelkezésre bocsátani helyezett kilátásba.

Önként továbbfizetés esetei. Az Országos Pénztár elnöksége a budapesti kerületi munkásbiztosító pénztár előterjesztésére megállapította, hogy azok, kik mint baleseti sérültek járadékot élveznek, kik a 20 heti segélyezést kimerítették, kik éveken át önálló kereskedők voltak és az üzlettel való felhagyás után átmenetileg vállalnak biztosításköteles foglalkozást, úgyszintén azok, kik járadékbiztosításból kifolyólag járadékot élveznek, megmaradhatnak a pénztár önként továbbfizető tagjainak. Azok, kik valamely családtagjuknak a kereskedésében, házalásában segédkeznek s kiket az illető családtag ennek fejében eltart, szintén megmaradhatnak önként továbbfizetőknek, ha az eltartó és az eltartott között valóságos szolgálati viszony nem forog fenn, szolgálati viszony fennforgása esetén azonban az eltartott foglalkozás nélkülinek nem minősíthető.

A lugosi kerületi pénztár autonómiája mielőbbi visszaállítása érdekében az Országos Pénztár elnöksége előterjesztést tett az Állami Hivatalhoz.

Községi közvetítés. A községi közvetítés tárgyában kiadandó és régóta késő kereskedelemügyi miniszteri rendelet mielőbbi kiadása iránt az Állami Munkásbiztosítási Hivatal felterjesztést intézett a kereskedelemügyi miniszterhez és erről 2.717/912. szám alatt értesítette az Országos Pénztárt.

Az Országos Pénztár alapszabályai 43. §-ának értelmezése. Az országos pénztár a Munkásbiztosítási Közlöny 11. számában megjelent 19.960. 1912. számú elnökségi határozattal megállapította, hogy az a kétszeres, illetve egyszeres táppénz, mely a pénztárak által oly esetben nyújtandó, midőn ingyen orvosi és gyógyszersegélyt nem nyújthatnak, a tag keresetképtelenségének, illetve családtag betegségének egész tartamára utalandó ki.

Táppénz öngyilkosságból eredő betegség tartamára. Az Országos Pénztár elnöksége 10.384/912. számú elnökségi határozatával azt az elvi álláspontot foglalta el, hogy öngyilkossági kísérletből eredő betegség esetén táppénz jár.

Kórházba utalt tagok visszautazási költségeinek kiutalása. 21.272. 1912. szám alatt az Országos Pénztár elnöksége köriratot adott ki, melyben a kórházba utalt tagok és családtagok hazautazási költségei körül eddig felmerült sok bonyodalom és nehézség elkerülése végett megfelelő rendelkezéseket léptet életbe.

Biztosítási kötelezettség. A marosvásárhelyi ítélőtábla jogerős ítélettel megállapította a szerződéses postamesterek alkalmazottainak biztosítási kötelezettségét. Az Országos Pénztár az alkalmazottak bevonása tárgyában leiratot is intézett helyi szerveihez. — A kereskedelemügyi miniszter 18.752/VI. D. 1912. sz. alatt kimondotta, hogy a háziipari terjesztésére alakult egyesület alkalmazottai biztosításra kötelesek. — 19.590/VI. D. 1912. szám alatt pedig megállapította, hogy a betegség esetére való biztosítási kötelezettség és a fizetendő járulékok szempontjáról a beszédési jutalék, lakbér és az üzleti kiszállások alkalmával járó napi-díj számításba nem vehető.

Rikkancsok biztosítási kötelezettsége. A kereskedelemügyi miniszter 22.650/912. számú határozatával egy kihágási ügyből folyólag kimondotta, hogy a rikkancsok biztosítási kötelezettség alá esnek.

Szülők kárterítési jogosultsága. Érdekes jogkérdést döntött el a kuria 1.729/911. számú ítélete. F. P. vasuti üzemből halálos balesetet szenvedett s szülei 500 korona évjáradékot követelnek az 1874. évi XVIII. t.-c. alapján azzal az indokolással, hogy megélhetésükre ennyi kell, fiuk pedig, aki eltartásukról gondoskodott, a vasut üzemből szenvedett halálos balesetet. A kuria kimondta, hogy halált okozó balesetért az elhalt szülői kár fejében csak oly tartásnak megtérítését követelhetik, melytől elesetek és amelyre fiuk velük szemben törvénynél, vagy törvényes gyakorlatnál fogva kötelezhető lett volna. Azon vagyoni előnyök elvesztéseért azonban, melyhez a szülők nem az elhaltak törvényes kötelezettsége folytán, hanem csak önkéntes adomány útján jutottak, kártérítést nem igényelhetnek. Minthogy a szóban forgó esetben az elhalt F. P. nem birt annyit jövedelemmel, hogy egyéb kötelezettségeit is számbavéve szülői eltartásáról gondoskodhatott volna, nem terhelte a törvényes gyakorlatnál fogva tartási kötelezettség; ezért nem támaszthatnak szülői sem igényt a vasuttársasággal szemben.

A budapesti kerületi munkásbiztosító pénztár taglétszáma s a tagok megoszlása napibérosztályok szerint.

A budapesti kerületi munkásbiztosító pénztárban a betegség esetére biztosított összes tagok száma 1912. évi március hó 31-én 257.088 volt. Ebből biztosításra kötelezett 249.326, önkéntes tag pedig 7.762.

Nemek szerint következőképp oszlott meg a taglétszám:

	férfi	nő	összesen
Biztosításra kötelezett tagok	203.883	45.443	249.326
Önkéntes tagok	4.491	3.271	7.762

A napibérosztályok szerinti megoszlás a következő:

	férfi	nő	férfi	nő
az I. napibérosztályban	16.568	4.665	az V. napibérosztályban	32.453 987
a II. »	9.248	18.105	a VI. »	27.521 322
a III. »	38.316	16.242	a VII. »	12.379 136
a IV. »	59.523	4.917	a VIII. »	7.875 69

A év első három hónapjában összesen 25.314 munkaadó biztosította alkalmazottait a pénztárnál.

A fenti számadatokat az 1911. évi december hó 31-iki taglétszámmal egybe-hasonlítva megállapítjuk, hogy a pénztár az elmúlt negyedév alatt 12.077 taggal (5%) gyarapodott.

Az V. osztrák betegsegélyzőpénztári kongresszus f. hó 4-én kezdte meg Bécsben tárgyalásait. A birodalom minden részéből igen nagy számban képviseltették magukat a különböző pénztárak és hatóságok. A napirend első pontjánál dr. Verkauf Leo ismertette a szociális biztosításról beterjesztett kormányjavaslat általános tendenciáját s kimutatta, hogy a mezőgazdasági munkásoknak s főleg az önálló kisiparosoknak s kiscgazdáknak az ipari munkásokkal való közös biztosítása mily veszedelmeket jelent. Eldersch Mátyás a tervezett »Bezirkstelle«-k ellen foglalt állást, kifejtvén, hogy ezek mily horribilis költséget fognak felemészteni, ugyanazt a munkát végzik, mint a pénztárak s így teljesen feleslegesek. A kormány ezeket a munkások és munkaadók tiltakozása dacára tisztán politikai okokból kívánja megkreálni. A két előadást élénk vita követte. Az összes felszólalók helyeselték az előadók álláspontját s újabb szempontokból világítottak rá a kormányjavaslat sarkalatos hibáira. Megegyeztek a felfogások abban is, hogy a kormány szánt-szándékkal gördít akadályokat a törvényjavaslat parlamenti tárgyalása elé, nehogy a rokkant- és aggkorbiztosítás megvalósuljon.

A kongresszushoz az osztrák szociális biztosítási intézetek alkalmazottainak egyesülete határozati javaslatot nyújtott be, melyben főleg a tisztviselők szerzett jogainak és érdekeinek megvédelmezését követeli a törvényjavaslat tervezett intézkedésével szemben.

Nemzetközi biztosítástudományi kongresszus lesz 1912. szeptemberben Amsterdamban, melyre a meghívókat a szervezőbizottság most küldött szét. A különböző, főleg az életbiztosítást tárgyazó kérdéseken kívül figyel-

met érdemel a megvitatásra beadott az a kérdés, hogy a halandóság az 1800. évből nemek, foglalkozások szerint miképen változott.

A bányamunkások egészségügyi viszonyairól tájékoztat a németországi társládák kimutatása, mely az 1910. évről most jelent meg. A bányamunkások Németországban a társládák ügyét külön törvények szabályozzák s ezért kimutatásaik is külön jelennek meg.

Az utolsó kimutatás szerint a társládák száma 1885-től 1910-ig 195-ről 166-ra szállt le, a tagjaik száma azonban 376.786-ról 885.598-ra emelkedett. E számok mutatják a német bányauzemek óriási fejlődését. A bányamunkások között 13.093 a nő. A megbetegedési esetek száma az említett időszakban 151.806-ról 507.349-re, a betegségi napok száma 2,563.048-ról 8,751.440-re emelkedett. Mint látható, a betegségi esetek és napok száma sokkal nagyobb arányban növekedett, mint a tagok létszáma. Ezt mutatják a következő számok is. Egy-egy tagra esett évi átlagban :

	1885-ben	1902	1907	1910
Megbetegedési eset --- --- ---	0'4	0'5	0'6	0'6
Munkaképtelen napok --- --- ---	6'8	8'6	9'6	9'8
Segélyezési költség márkában ---	14'20	27'20	34'—	40'30
Igazgatási » » ---	0'70	1'10	1'30	1'80

A betegsegélyezési törvény alapján működő pénztárak adataival összehasonlítva ezen adatokat azt láthatjuk, hogy a bányamunkások egészségügyi viszonyai határozottan rosszabbak az ipari munkásokénál. E pénztáraknál ugyanis egy-egy tagra 3'9 megbetegedési eset, 6'6 munkaképtelenséggel járó betegségi nap és 24'49 m. segélyezési esett évi átlagban.

Hogyan védekeznek Németországban a járulékhátralékok ellen? A düsseldorfi Ortskrankenkassenál egy munkaadó huzamosabban elmaradt a járulékbefizetésekkel. Minthogy végrehajtás útján sem lehetett a hátralékokat behajtani, a pénztár a törvény alapján meghagyást bocsájtott ki, mely szerint a munkaadó tartozik a levont járulékokat a bérkifizetés alkalmával azonnal a pénztárba beszolgáltatni. A munkaadó ennek a meghagyásnak sem felelt meg. A pénztár akkor feljelentést tett ellene, melynek alapján a bíróság 3 heti fogházban és 120 m. pénzbüntetésben marasztalta a levont járulékok be nem szolgáltatása miatt. Az indokolásban a bíróság kiemelte, hogy a pénztárak az ilyen eljárás miatt nagy kárt szenvednek s az összességnek oltalmat kell nyújtani az ily lelkiismeretlen eljárás ellen.

Aviatikusok biztosítási kötelezettsége. A német birodalmi biztosítási hivatal konkrét esetben kimondotta, hogy az aviatikus, amennyiben repülőgépet előállító gyárnak az alkalmazottja, biztosításra kötelezett. A repülés üzemi természetű működésnek tekintendő, ha az nem kizárólag sportcélból, hanem főleg azért történik, hogy a gyár gyártmányát kipróbálja, bemutassa. Az ilyen alkalommal történt sérülés üzemi baleset s mint ilyen kártalanítandó.

Betegsegélyző pénztárak és orvosok harca. A németországi betegsegélyző pénztárak egyesülései és pedig: az Ortskrankenkassen, a vállalati pénztárak és az ipartestületi pénztárak szövetségei, valamint a Zentrale für das deutsche Krankenkassenwesen nyilatkozatot tesznek közzé, melyben kijelentik, hogy nem igaz a leipzig-i orvosszövetségnek az állítása, hogy a betegsegélyző pénztárak titokban harcra készülnek az orvosok ellen. A pénztáraknak az a legfőbb törekvésük, hogy összes törvényszerű feladataikat minél jobban biztosítsák. E törekvésük szem előtt tartásával hajlandók az orvosoknak hosszú lejáratú szerződésekben állásukhoz méltó fizetést és elbánást biztosítani. Határozottan visszautasítják azonban az orvosoknak azt a törekvését, melylyel a pénztárakat a szabad orvosválasztás behozatalára akarják kényszeríteni, aminek kötelezővé tételét a törvényhozás mellőzte.

Szavatossági törvény Salvador köztársaságban. Salvador köztársaságban nemrég lépett életbe a szavatossági törvény, mely a spanyol hasonló törvény mintájára üzemi balesetknél a munkaadókat szavatosságra kötelezi. A törvény hatálya alá tartoznak mindazok az üzemek, melyekben robbanó, gyúlékony, mérges, avagy az egészséges ártalmas anyagot előállítanak, avagy felhasználnak; szárazföldi és vízi szállítási és közlekedési vállalatok, bányatüzoltóság, villamos erőt előállító és elosztó telepek és a kereskedelmi üzletek.

A kommunális és szociális közigazgatás főiskolája. A kölni kereskedelmi főiskolával kapcsolatban főiskolát szerveztek a kommunális és szociális közigazgatás részére. Az új főiskolának célja, hogy a szociális biztosítás intézményeinek szakszerűen képzett tisztviselőket neveljen. A szociális biztosítási jogot az új főiskolán dr. Stier-Somló bonni egyetemi tanár adja elő. Előadásokat tartanak még a kommunális biztosítás problémáiról, a magánalkalmazottak biztosításáról, a szociális biztosítás technikájáról és a szociális egészségügyről.

MUNKÁSVÉDELEM.

Tűz elleni védekezés celluloid-gyárakban.

1. Nagyobb üzemekben feltétlenül két kijáratnak kell lennie két különböző lépcsőházba. Kisebb üzemekben, különösen olyanokban, amelyeknek csak egy kijáratuk van, az egyes munkatermek között tágas folyosóknak kell lenniök az akadálytalan közlekedés részére.

2. Feltétlen követelmény, hogy a nyersanyag a gyári és egyéb raktári területektől elkülönítve tartandó, még pedig vas, vagy legalább pléhvel bevont ajtók mögött, melyek füst- és tűzmentesek.

3. Hulladékokat semmi esetre sem szabad a termen belül felhalmozni, hanem teljesen elkülönített helyiségekben, lehetőleg tűzbiztos padlásthelyiségekben.

4. A nyers celluloid-raktárakat lehetőleg nem kell világítani, legfeljebb villanyfényvel. Utóbbi esetben a szerelés előtt a vezeték szakszerűen megvizsgálendő, hogy a sodronyok eléggé izolálva vannak-e és rövidzárlat ellen meg vannak-e védve. A raktárakba szabadon levő világító eszközzel, bármilyen fajtával is, a belépés okvetlenül mellőzendő. Szükség esetén elektromos kézilámpával szabad bemenni.

5. A gyárhelyiségek részére is villamos világítás ajánlatos első sorban, másodsorban pedig gázizzófény. Szabad gázláng okvetlenül kerülendő. Mindenfajta világító test a munkahelytől, ahol celluloiddal dolgoznak, előírás szerint, távol legyen. Olyan munkáknál, amelyeknél hulladékok vagy forgácsok röpülhetnek széjjel, a lámpahengerekre védőkupak teendő.

6. Lángok meggyújtása gyufával feltétlenül kerülendő. A gyújtó a gyáron kívül gyújtandó meg és hacsak lehetséges, villamos gyújtó használandó.

7. Minden helyiségben előírás szerint elegendő számú vízzel és homokkal telt vödör tartandó.

8. Hulladékok a munkahelyen lehetőleg egybegyűjtendők és nem gázolandók és szórandók szét. Naponta egyszer össze kell seperni és a helyiségből el kell távolítani és minden olajtartalmú rongy eltávolítandó belőle, minthogy tapasztalás szerint olajos rongyok mellett öngyulladás nagyon gyakori.

9. Ajánlatos a munkahelyeken vízzel telt bádgedényeket tartani, hogy a forgácsok behulljanak.

10. A gépek és falak a fenyező-korong rostjaitól gyakran megtisztítandók.

11. Benzin, acetón, petróleum, spiritusz, lakk, valamint minden tűzveszélyes folyadék zár nélkül tartandó és megbízható személy által kis mennyiségben adandó ki.

12. Amennyiben gyárosok háziiparosokat foglalkoztatnak, figyelmeztessék ezeket a celluloid tűzveszélyességére és szorítsák a legnagyobb elővigyázatra.

13. A személyzet lehetőség szerint kitanítandó, hogy tűz esetén mi a teendője.

14. Olyan házak, amelyekben lakások vannak, celluloid-üzemekre alkalmatlanok és eltiltandók.

15. Dohányzás feliratok által mindenütt eltiltandó.

Tűz esetén minden közelben levő munkás köteles a tüzet vízzel vagy homokkal keletkezésében eloltani. Valamennyi többi munkás vagy munkásnő tartozik a veszélyeztetett helyet azonnal elhagyni, tekintet nélkül ruhájára és egyéb holmijára, minthogy azok tűz ellen úgyszólván biztosítva vannak. Minden üzemben néhány munkás kitanítandó, hogy tűz kitörése esetén ki kell nyitni az ablakokat, a szivattyúkat működésbe kell hozni és a vizes és homokos vödörket oltásra használják. Mindenki nyugalomra és higgadtságra intendó.

A vasúti kocsik önműködő kapcsolása a vasúti munkások védelmének egyik legfontosabb kérdése, mivel a mai módszer, melynél emberi kezek

végzik a kocsik kapcsolását, számtalan halálos balesetet és súlyos sérülést eredményez. Majdnem minden ország vasúti igazgatása hosszú idő óta foglalkozik ennek a kérdésnek a megoldásával, amely azonban a technika elé nehéz akadályokat gördít. A Boirault rendszerének is, amelyet ez Luzernben mutatott be 1908-ban, sok a hiánya, különösen, hogy a kapcsolókészülék hidegben és nedveségben befagy. Most azonban sikerült a szerkezet megjavításával ezeken a hiányokon segíteni és Franciaország törvényhozása 1911-ben 1,200.000 frankot engedélyezett 7.000 önműködő kapcsolókészülék beszerzésére. Ez a német kormány figyelmét is ráterelte az önműködő kapcsolókészülékre és Saarbrückenben, ahol a készülék első bemutatása után is végeztek kísérleteket, ezeket a kísérletezéseket újból megkezdték.

Tűz nélküli mozdony. A Schweitzerhalle vegyi gyárban Zürichben a rendező-forgalom részére egy tűznélküli mozdony van használatban. A fölötté egyszerű szerkezetű mozdony elve az, hogy a gyár gőzkazántelepén a mozdony tartályába gőzt vezetnek. A használatban levő mozdony tartálya négy köbméter ürtartalmú, amelyet 3 köbméter meleg vízzel, egy köbméter gőzzel töltenek meg. A gőz összekeveredik a vízzel és ennek hőfokát és feszítő erejét majdnem olyan magasra emeli, mint az előállító kazánét. Egy töltés normális üzem mellett fél napra elegendő és képes 12—14 megterhelt vasúti kocsi elhúzására a még 5/1000 emelkedés mellett is. Az itt használatban levő gépnek két hengere van, melyek a mozdony belsejében fekszenek és teljesen izolálva vannak, miáltal a meleg is sokkal tovább tartható. Régebbi rendszerek mellett a hengerek szabadban feküdtek. Nagy előnye ennek a mozdonynak az olcsó üzemi költség mellett a tökéletes védelem a robbanás veszedelme ellen és a szikrák által való gyújtogatás megszűnése.

A munkásoknak tűz esetén való menekülése mikép van biztosítva, arról a porosz iparfelügyelők 1911. évi jelentése nagyon fontos és érdekes dolgokat mond el. Vidéki kerületekben vagy olyan kisebb községekben, ahol minden üzem földszinten van elhelyezve a menekülés nem okoz nehézséget. Új házakban, új ipartelepeken is gondoskodik az építésrendőrség arról, hogy elegendő intézkedés történjék a munkások menekülésének megkönnyítésére. Nehezebb esetek azok, amidőn a telepek régi többemeletes épületekben vannak elhelyezve és szűk utcára vagy szűk udvarokra nyílnak. Ilyen esetekben vészlépcsőkről kellett gondoskodni sok esetben a ház külső részén. Egyéb rendelkezések voltak, amelyeknek végrehajtását megkövetelték: a folyosók szabadon tartása, megtiltása annak, hogy az ajtók mindenféle holmival eltorlaszoltassanak, az ajtók és vészkijáratok, valamint a lapos tetőkre nyíló ablakok könnyű kinyitása és más hasonlók. Arra is ügyeltek, hogy tűzveszélyes anyagok az általános üzemtől félreeső helyre helyeztessenek, és hogy a munkafolyamat különösen tűzveszélyes részletei szigorúan elkülönítet félreeső helyen végeztessenek. Állandó felügyelet szükséges, mert könnyen közömböseké válnak az emberek, ami veszély idején súlyosan megboszulja magát. Tapasztalat szerint a munkások és munkásnők tűz esetén gyakran azért kerülnek veszedelembe, mert előbb utcai ruhájukért mennek. Sok esetben a munkások holmiját is biztosították, úgy, hogy a munkások anyagi veszteség nélkül és anélkül, hogy ruhájuk megmentéséről kellene gondoskodniok, munkaruhájukban azonnal menekülhetnek. Külön tűzörtség, vagy a munkások egy részének kiképzése önkéntes tűzoltókká, csak kevés nagy üzemben volt található.

Az osztrák Reichsrat szociálpolitikája. Az osztrák Reichsrat husvét előtti szessziója örvendetes szociálpolitikai eredménnyel járt. Számos, a múlt évben félbemaradt szociálpolitikai alkotás áll befejezéshez közel. Már az 1911. őszi szesszió törvényt alkotott a fiatalok és nők munkájáról a bányászatban. Jóval áldásosabb azonban e tekintetben az újabb szesszió Első az új törvények között az osztrák ipartörvény 74. §-ának megváltoztatása és kiegészítése, melynek célja a maximális munkanap megállapítása és a munkásvédelemnek a tudományos és praktikus követelményekhez való alkalmazása. Egy módosítás alapján joga van a kormánynak megjelölni azokat a gépeket, amelyek csak megfelelő védőkészülékkel ellátva hozhatók forgalomba. Egy másik törvény szabályozza a bérfizetést a bányászatban, amely jövőben legalább kéthetenként fog történni. Egy harmadik törvény az építőiparban való balesetbiztosításról szól. E szerint jövőben biztosítási kötelezettség alá esnek olyan munkások is, akik nem az épületen, hanem más munkahelyen dolgoznak, pl. az ácsok.

A bizottságokban is nagy igyekezettel dolgoznak. Tárgyalás alatt vannak: a magánalkalmazottak nyugdíjbiztosítási törvénye, a munkaidő törvényes meg rövidítése, a munkakönyvek megszüntetése, a betegségélyezés és balesetbiztosítás kiterjesztése a hajósokra, a gyermekmunka szabályozása, egy sütőmunkás-védelmi törvény alkotása. Egy külön bizottságot hónapok óta élénken foglalkoztat az állami alkalmazottak szolgálati pragmatikája, amelynek megalkotása azonban nagy nehézségekbe ütközik, részint a kérdés anyagi oldala miatt, részint azonban a hivatalnokok egyesületi életére vonatkozó viszonyok szabályozása miatt. Ide tartozik végül a lottójáték megszüntetésének terve is.

Ez a rövid felsorolás mutatja, hogy az osztrák Reichsrat a kedvezőtlen politikai helyzet dacára örvendetes szociálpolitikai működést fejt ki.

Női és gyermekmunka szabályozása Belgiumban. A berni konvencióhoz Belgium is csatlakozott s a nők éjjeli munkaidejét az egyezés értelmében szabályozta. Külön rendelet szabályozza azonban a csokoládé, a mesterséges selyemgyártás és a halkonzerv-iparban alkalmazott nők és gyermekek munkáját. A csokoládéiparban a 16 éven aluli férfimunkások, valamint a 16—21. év közötti nőmunkások munkaideje napi 10 órában van megállapítva. Évenként 30 napon a munkaidő 11 órára kiterjeszthető. Kilenc órát meg nem haladó munkaidőnél $\frac{3}{4}$ órás ebédszünet engedélyezendő. 10 órás munkaidőnél ezenkívül még $\frac{1}{4}$ órás szünetet kell engedélyezni, a kivételes 11 órás munkanapokon pedig még egy harmadik $\frac{1}{4}$ órás szünet kötelező. A műselyemgyártásban alkalmazott nőkre a berni egyezményben megállapított kivételeket engedélyezi e rendelet, megengedi tehát, hogy ebben az iparban 21 évnél idősebb nők az esti 9 és reggeli 1 óra közötti időben is alkalmazhatók legyenek. Összmunkaidejük azonban 9 óránál hosszabb nem lehet s három, összesen legalább $1\frac{1}{2}$ órás szünettel megszakítandó. A halkonzervkészítésnél 16—21 éves nők évenként 30 napon át éjjeli 12 óráig dolgozhatnak, összes munkaidejük azonban a napi 11 órát meg nem haladhatja. 21 évnél idősebb nők 12 órás összmunkaidő mellett éjjeli 2 óráig foglalkoztathatók. A szünetek úgy vannak megállapítva, hogy 4 órás munka után mindig legalább $\frac{1}{4}$ órás szünetnek kell következni. Ha a munkaidő több mint 8 óra, akkor három, összesen $1\frac{1}{2}$ órás szünetet kell tartani. Az egyes munkaszakok között 10 órás pihenőnek kell lenni.

Figyelmeztető lapot ólombányászok számára adott ki a frankfurti közegészségügyi muzeum. A lap leírja, hogyan keletkezik az ólommérgezés. Az ólom-, cink- és egyéb bányákban fenyegető ólommérgezés elkerülhető, ha a szükséges elővigyázatot alkalmazzuk. Ólommérgezés úgy áll be, ha a test ólomot vesz magába. Ez a mindég ólomtartalmú por vagy füst belélegzése útján történik, vagy evés és ivás alkalmával, a dohányzás, a dohány felszívása vagy rágásakor, ha az ételt és dohányt piszkos kezekkel, arccal és szakállal esszük, vagy ólomtartalmú porral fődötten tesszük szánkba. Senki sem mentes az ólommal szemben. Az ólom a vigyázatlanok testében felgyülemlik és aki ma meg nem betegszik, megbetegedhetik holnap vagy hetek vagy hónapok múlva. Hogyan védekezhetünk az ólombetegségtől? Minden bányamunkásnak tisztának kell lennie. Amellett különösen a következőkre kell ügyelniök: 1. Saját érdekük a szívókészülékek jókarban tartása és a hatóság és bányavezetőség által kibocsájtott rendeletek pontos betartása, továbbá külön munkaruha viselése, száj- és orrvédők viselése és a bányaterület meglocsolása ott, ahol el van rendelve. 2. A legnagyobb fontosságú, hogy a munka után és a szünetek előtt az arc, a száj, a szakál és a kezek gondosan megtisztogattassanak. Soha sem szabad enni, vagy a bányát elhagyni, mielőtt a munkaruhát másikkal fel nem váltják, alaposan meg nem mosakodtak, sőt ha lehet, meg nem fürödtek. Aki munkaközben iszik, ne érintse az ivóedény szélét piszkos kezekkel. Különös gondot kell fordítani a fogak rendszeres tisztogatására és a száj öblögetésére. 3. Munkaközben mellőzni kell a dohányzást, a dohány felszívását vagy rágását, mert ezzel mindig ólom jut a szájba, minthogy a kezek bepiszkítása ólomtartalmú anyagokkal el nem kerülhető. Meg kell azonban a testet az ólommérgezés hatásával szemben edzeni is. Mindenekelőtt az ivásban kell mértékletesnek lenni. Bányamunkások semmi szín alatt se igyanak pálinkát, még a bányán kívül sem. De olyan emberek is, akik másféle szeszes italokat bő mennyiségben isznak, sokkal hajlamosabbak az ólommérgezésre, mint akik szeszes italoktól teljesen tartózkodnak. Nagy értékű az ólommérgezés megelőzésénél erőteljes sok zsírtartalmú táplálkozás, tehát a tej és szalonna. Különösen ajánlatosak munka előtt a nyálkás levesek. Sohasem

szabad a munkát üres gyomorral megkezdeni. Szabad idejében menjen a bányamunkás friss levegőre. Gyalogolás, torna, séta, kerti munka és mezei munka a károsodásokkal szemben nagy segítségökre van. Amint valaki azt hiszi, hogy ólommérgezésben megbetegedett, a saját és családja érdekében forduljon azonnal orvoshoz.

Iparfelügyelet és érdekeltség érintkezése. A német iparfelügyelők jelentései mihamarabb olyan hatalmas méretűek lesznek, hogy tanulmányozásukra alig lesz idő. 1906-ban 3.795, 1909-ben 3.405, 1910-ben 3.437 oldal volt a jelentések oldalszáma. Az új utasítás a jelentések egyszerűsítésére törekszik. Meghagyja az iparfelügyelőknek a jogot, hogy adatok felsorolása mellett véleményét is nyilvánítsanak, javaslatot is tegyenek. De hangsúlyozza, hogy csak a legszükségesebbre térjenek ki, felsorolja, hogy milyen körülményekről teendő évente jelentés. A többi kérdés közül évente egy-egy speciális tárgyról teendő jelentés. Főleges ugyanazoknak a megjegyzéseknek évről-évre való ismétlése. Így el fog ezentúl maradni a jelentés az érdekeltséggel való érintkezésről is. Pedig itt érdekes adatokra bukkanhattunk eddig. Így kitűnt, hogy a munkaadók keresik fel első sorban az iparfelügyeletet. Eljárnak a hivatalban, megbeszélnek a munkásvédelmi rendelkezések keresztülvitelét. A munkások vajmi ritkán fordulnak panasszal vagy kéréssel az iparfelügyelethez. Ez felülnő körülmény. Potsdamban 1909-ben 1.000 munkaadónál több jelent meg a hivatalban és csak 50 munkás. Breslauban 1.309 munkaadó és 788 munkás, Schleswigben 702 munkaadó és csak 53 munkás. A munkások nem is járnak már el személyesen, hanem legnagyobb részben a szakszervezetek titkárai azok, kik az iparfelügyelethez fordulnak. Sok jelentés kiemeli, hogy a panaszok azóta, mióta a szervezetek részéről jönnek, *tárgyilagossabbak*.

Feltűnő, hogy Németországban, hol aránylag hatásos iparfelügyelet van, nem fordulnak a munkások panaszaikkal hozzá. Ha nálunk sem a munkás, sem a szervezet nem fordul panasszal az iparfelügyelethez, azt már sokkal inkább tudjuk megérteni.

Oroszország új bányatörvénye a munkások védelmére nézve hatékony rendelkezéseket tartalmaz. Legfontosabbak a törvénynek a földalatti munkások be- és kiszállítására vonatkozó rendelkezései, amelyek főkövetelményként előírják, hogy legalább két kijárat létesítendő és ahol az aknamélység 150 métert meghalad, az emberek kiszállítására kötelező a mechanikai módszerek alkalmazása a szokásos létrajáratok mellett. A szellőztetés tekintetében a levegő szén-dioxid tartalmának maximuma 1 százalékban van meghatározva. Szellőztető ajtókra nézve is különleges szabályok vannak a törvényben előírva, az addigi használt egyszerű bányalámpák mellőzendők. A törvény általános alkalmazása három év múlva következik be, mely időpontig a törvény alkalmazásba vételéhez megkivánt összes berendezéseket minden egyes bányánál végre kell hajtani.

Phosphortilalom az amerikai Egyesült-Államokban. Az amerikai munkásvédelmi egyesület régóta sürgeti a fehérphosphoros gyújtók prohibíció megadóztatását. A képviselőház március hó 28-án 31 szó ellenében 163 szavattal elfogadta az erről szóló törvényjavaslatot. Kilátás van rá, hogy a szenátus még a kongresszus mostani ülészakának elnapolása előtt meg fogja adni a jóváhagyást.

Németország ipari munkásai életkor és nemek szerint. A császári statisztikai hivatal felvételei alapján megállapítható, hogy az ipari munka a lakosságnak mind nagyobb és nagyobb körét vonja magához s hogy különösen a nők és fiatalok egyre nagyobb számban mennek az ipari munkához. 1902—1907-ig a gyári munkások száma Németországban 4,849.108-ról 6,209.225-re, vagyis 1,360.117-tel azaz 28,5 százalékkal emelkedett. A felnőtt férfimunkások száma ugyanezen időben 3,664.641-ről 4,560.899-re vagyis 896.258-cal emelkedett, ami 24,4 százaléknak felel meg. A felnőtt férfimunkások szaporodása tehát az országos átlagon alul maradt. Ezzel szemben azonban a 16 évnél idősebb nőmunkások száma 860.087-ről 1,190.241-re emelkedett. Az emelkedés itt 330.154 vagyis 38,4 százalék. A 14—16 év közötti fiatalok száma 316.303-ról 446.540-re emelkedett. Itt az emelkedés 41,2 százalék. A gyermekek száma pedig 8.077-ről 11.545-re emelkedett. Itt 42,9 százalék az emelkedés.

...	JOGGYAKORLAT	...
-----	---------------------	-----

BETEGSEGÉLYEZÉS.**Segélyezés kétféle betegségből.**

A budapesti munkásbiztosítási választott bíróság 1911. Bet. II. 73/4. sz. ítélete.

Ítélet: A bíróság V. A. fodrászsegéd (I. Budapest) 1910. évi december hó 16-tól bezárólag 1911. március hó 30-ig terjedő időre járó táppénze fejében 183 korona 75 fillért megítél.

Indokolás: I. Az igénylő a segélyezési lap szerint 1910. évi október hó 27-től bezárólag 1910. december hó 20-ig »tuberculosis pulmonum« betegségből kifolyólag segélyezésben részesült. Ezen betegségből 1910. évi december hó 20-áig annyira kigyógyult, hogy az a betegség őt a munkaképességében nem akadályozta.

Ebben az időben azonban az igénylőnél »lues« betegséggel jelentkezett, ami az igénylőt az ő állítása szerint 1911. évi március hó 30-áig bezárólag munkaképtelenné tette. Az igénylő erre az időre vagy legalább ebből tizenkét hétre kért táppénzt. Ezzel a kérelmével azonban a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár őt a 20.906/S. 1911. határozatával elutasította.

Ezen határozat indoka az, hogy az igénylő kétféle betegségben szenved, amelyek őt felváltva munkaképtelenné teszik, ámde az igénylőt a lues betegség csakis 1911. évi január hó 25-én tette munkaképtelenné, ekkor azonban az igénylő, aki 1910. évi december hó 20-ika óta nem dolgozott, igényjogosult pénztári tag nem volt.

II. A bíróság dr. H. orvosnak a pénztári iratok között levő értesítése, továbbá dr. Sch. pénztári orvosnak a pénztári iratok között levő, valamint a 2. alszám alatti értesítéséből, figyelemmel még az orvosszakértőjének véleményére: tényképen megállapította azt, hogy az igénylő lues-betegségének rosszabbodása már 1910. évi december hó közepén megkezdődött és az igénylőt, figyelembe véve még azt is, hogy fodrász és borbély foglalkozása van, amit fekélyes testtel nem végezhet: 1910. évi március hó 21-től bezárólag 1911. évi március hó 30-ig munkaképtelenné tette.

Már most az igény elbírálásánál első sorban eldöntendő kérdés az, hogy a betegsége miatt munkaképtelen pénztári tagnak, a betegség alatt szerzett másik betegségből kifolyólag van-e segélyhez igénye és ha igen, ezen segélyezés időtartamának megállapításánál figyelembe kell-e venni és hozzá kell-e számítani az előző betegségben eltöltött időt?

A bíróság abban a meggyőződésben volt, hogy a betegség tartama alatt szerzett újabb betegség is megállapítja a segélyezésre vonatkozó igényt. Ugyanis az 1907. évi XIX. t.-c. 48. §-ának rendelkezéséből következik, hogy a betegség a kötelezett tagnál a tagsági viszonyt még nem szünteti meg. Ez a viszony a felhívott törvény 60. §-a értelmében csak a foglalkozásból való kilépéssel szűnik meg, ámde a foglalkozásból való kilépés ténye csakis akkor állapítható meg, hogyha a volt pénztári tag munkaképessége dacára sem vállal foglalkozást. Ez az eset azonban az igénylőnél nem forog fent, amennyiben ő az előző betegségből való felgyógyulása után a második betegsége miatt munkaképtelen volt és így a fentiek szerint pénztári tag volt.

Egyébként pedig a felhívott törvény az 50. §-ában a betegpénztári tagnak a segélyezési igényt biztosítja és nem tartalmaz olyan megszorítást, hogy a betegség alatt szerzett újabb megbetegedés esetén segélyezésnek nincs helye.

A többször felhívott törvény 50. §-ának 1-ső pontjában csakis egy-egy betegség szem előtt tartásával állapítja meg a segélyezés időtartamát, ezenfelül a törvény a segélyezés időtartama tekintetében csakis a 64. §-ában állapít meg megkorlátozást, ámde ezen szakaszban is mindig csak az ugyanazon betegségből kifolyólag igényelhető segélyezés megszorításáról van szó, olyan intézkedést azonban a felhívott törvény nem tartalmaz, amely szerint szerzett két egymásutáni betegség esetében igényelhető segélyezés időtartamát együttesen csak a törvény 50. §-ában meghatározott időre korlátozná.

Nem változtat ezen az adott esetben az sem, hogy az igénylőnek kétféle betegsége volt, amelyek felváltva súlyosabb és enyhébbek voltak és így felváltva

okoztak munkaképtelenséget. Nem változtat pedig azért, mert a fentiek szerint minden betegségből támasztható igény külön bírálendő el és így nincsen törvényes alap az igényjogosultság tartamának megszorítására akkor sem, hogyha a tag olyan betegségben szenved, amelyek többször okoznak munkaképtelenséget és így az is megeshetik, hogy a tag felváltva más és más betegségből munkaképtelen.

BALESETBIZTOSÍTÁS.

Munkaképességcsökkenés foka.

A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal 1912. évi március hó 26-án kelt 1911. P. M/2. sz. ítélete.

Ítélet. A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal a felebbezésnek helyt ad és igénylőt állandó kártérítési igényével elutasítja.

Megokolás. Ugy az iratokból, mint a személyesen megjelent igénylő előadásából megállapítást nyert, hogy a nevezett igénylő mint az egyesült tégl- és cementgyár részvénytársaság alkalmazottja agyagfejtési munka közben 1909. évi augusztus hó 21-én üzemi balesetet szenvedett olyképen, hogy egy hant a bal lábára esett és azon bokatájban zuzott sebet ejtett.

Így ezen sérülésével 1909. évi augusztus hó 21-től 1909. évi szeptember hó 26-ig a Szt. Margit-kórházban volt ápolás alatt, azután 1909. évi december hó 4-ig a pénztár főorvosa kezelte. Néhány napig dolgozott, de a ballábán képződött heg újból feltört és ismét 1910. évi február hó 19-ig gyógykezelték, amikor a kezelő orvosa a munkaképességet teljesnek találta. Ugyanezen véleményben volt a pénztár főorvosa is, aki azt észlelte, hogy az igénylő ugyan bicegve jár, de a bal alsó végtagja összes izületeinek actív meg passív mozgékonyasága teljes és ezen végtag izomzata nem sorvadt, munkaképességének csökkentését 10%-on alulinak értékelte.

Az országos munkásbetegségélyző és balesetbiztosító pénztár igénylőt állandó kártalanítás iránti kérelmével a fenti főorvosi vélemény elfogadása mellett az 1907. évi XIX. t.-c. 70. §-a alapján elutasította.

Így ezen határozat ellen felebbezéssel élt és annak előterjesztése mellett, hogy sérült lábával gyorsan járni és szaladni nem tud, ez pedig robbantásoknál szükséges s ilykép mint földmunkás már most nem dolgozhatik, kénytelen volt könnyebb, de emellett kevesebbet jövedelmező felvonógép-kezelői alkalmazást vállalni, itt azonban napi 3 K fizetése van, míg előbb 4 K volt. Kérése oda irányul, miszerint részére állandó baleseti kártalanítás állapíttassék meg.

A budapesti munkásbiztosítási választott bíróság az igénylő munkaképességcsökkenését 1910. évi február hó 20-tól kezdve 12%-ban állapította meg. Ugyanis a pénztári kezelő és főorvosnak, valamint a bíróság orvosszakértőjének véleménye alapján elfogadta ugyanazt, hogy a baleset következményei az igénylőnél nem hagytak hátra olyan elváltozásokat, amelyek a bal alsó végtag mozgathatóságát korlátozzák, de elfogadta az orvosszakértőnek azt a véleményét is, hogy az igénylőt a munkaképességében csakis a lúdtalpa korlátozza.

Az országos munkásbetegségélyző és balesetbiztosító pénztár a budapesti munkásbiztosítási választott bíróságnak ítéletét meglebbezte s a nevezett választott bíróság szakértőjének a lúdtalpuságra vonatkozó véleményét tévesnek mondja, amennyiben az igénylőnek felülvizsgálata alkalmával talpairól készített lenyomat alapján kétséget kizárólag meg van állapítva, hogy sérültnek egyáltalán nincsen lúdtalpa, miért is kéri a pénztár elutasító határozatát helybenhagyni.

A mai napon megtartott tárgyalás folyamán dr. I. G. egyetemi magántanár igénylőt megvizsgálván, előadta, hogy igénylőnek lúdtalpa nincsen, mert a lúdtalp egész szintjével érinti a földet, míg igénylőnél ez nincs így, nála a talp ívalakot mutat. A kérdéses balesetből kifolyólag igénylő csak lágyrész sérülést szenvedett, csonttörést nem, a belső bokaszálak rendben vannak. Jelenleg kimutatható elváltozás a balesettől összefüggőleg nincsen, véleménye szerint a munkaképességcsökkenés 10%-on aluli. Kacsos térdei miatt kissé biceg, de a balesetnek semmi nyoma nem maradt. Futni most is úgy tud, mint a baleset előtt.

Az ítélkező tanács szakértő véleményét egész terjedelmében elfogadta, megállapította azt, hogy a sérültnek lúdtalpa nincsen. Figyelembe vette továbbá, hogy a meghallgatott orvosszakértők közül egyetlen egy sem érvelt amellett,

hogy igénylőnek az elszenvedett balesetből kifolyólag, a munkaképességcsökkenés foka a 10%-ot meghaladná, hanem az összesek a tiz százalékon aluli csökkenés mellett nyilatkoztak. Amde az 1907. évi XIX. t.-c. 70. §-a értelmében részleges kártalanításra sérültnak csak akkor van igénye, ha a munkaképességének csökkenése 10%-ot meghalad. A fentiek szerint azonban igénylőnek munkaképességcsökkenése 10%-on alul van.

Takarítónők biztosítási kötelezettsége.

A birodalmi biztosítási hivatal 1911 szeptember 20-án kelt határozata.

Határozat: A hivatal az igénynek helyt ad.

Indokolás: A birod. biztosítási hivatal állandó gyakorlata szerint takarító- és tisztogatónők működése biztosításra kötelezett, ha olyan helyiségek tisztogatásáról van szó, melyek a műszaki üzemmel, vagy a közönség ezzel összefüggő forgalmával kapcsolatban vannak és illetve az illető helyiségek takarítása a rendezett műszaki üzemhez szükséges. Ezzel szemben az olyan helyiségek tisztogatása, amelyekben ipari üzem nincs, hanem amelyek csak irodául, igazgatás helyiségeül szolgálnak, nem tartozik a biztosításra kötelezett munka körébe. (V. ö. G. U. V. G. 1. §. 95. jegyz. Unfallversicherung kézikönyve 3. kiad., I. kötet 139. old.) Ezen szempontokból ítélendő meg igénylő takarítónői működése: A felelőbíró az iratok tartalma és különösen a tanuul kihallgatott H. főmérnök tanúsága folytán azon meggyőződésre jutott, hogy az iroda, amelyben panaszos 1909 május 8-án a bal mutatóujj sérülését a tisztogatás alkalmával szenvedte, nem a kereskedői irodaszerű részhez, hanem a műszaki üzemhez tartozott, mert e helyiségben jelennek meg a mesterek és munkások, hogy munkájukra nézve utasítást kapjanak, itt értekeznek a forgalmi hivatalnokokkal, itt veszik fel és bocsátják el a munkásokat, itt tekintik meg a vasrészeket, melyek e célból hosszabb ideig ott is fekszenek és itt fogadják el az üzem részére a megrendeléseket.

Miután tehát igénylő egy az üzem műszaki céljaira szolgáló helyiség tisztogatásánál sérült meg, olyan helyiségnek tisztogatásánál, melynek tisztogatása biztosításra kötelezett munkának tekintendő, sérültnak igénye a szenvedett baleset kártalanítása iránt indokolt.

A családtagok kártalanítási igényéhez.

A birodalmi biztosítási hivatal 1910. dec. 16-án kelt 2487/910. sz. határozata.

Határozat: A hivatal az igénynek helyt ad.

Indokolás: X. munkásnő üzemi baleset folytán meghalt. Hátrahagyott egy hároméves fiút. Ez a fiú azon házasságból származott, mely még a baleset előtt válóperbeli ítélettel megszűnt. A válóperbeli ítélet a férjet találta vétkesnek. A gyermek gyámja igényt támasztott járadék iránt. A Berufsgenossenschaft és választott bíróság az igényt elutasították és az elutasítást azzal indokolták, hogy a hátrahagyottak járadékának előfeltétele nem forog fenn, mert panaszos atyja a sérült elvált férje, még él és panaszossal szemben főnálló tartási kötelezettségének a gyámhatóság által is elfogadott kártalanítási összeg fizetésével eleget tett. A birodalmi biztosító hivatal igénylőnek a járadékot megítélendőnek tartotta a következő okokból:

Elsősorban az a kérdés, vajjon az elvált asszony a L. U. V. G. 17. §. (G. U. V. G. 16. §. 4. szak.) értelmében »egyedül álló asszonynak« tekintendő-e? A törvény maga nem határozza meg közelebbről ezen fogalmat, de a G. U. V. G. javaslat indoklásában (60. old.) föl vannak sorolva: özvegyek, elhagyott férjes nők, hajadon anyák (V. ö. A balesetbiztosítás évkönyve 3. kiad. I. köt. 295. old. 5. jegyz. a U. V. G. 16. §-hoz). Habár az elvált nők itt föl nem soroltattak, tekintetbe kell venni, hogy a felsorolás csak magyarázatul szolgál és nem tekinthető kimerítőnek. Különbösen nincsen kizárva, hogy az »elhagyott nők« az indokolás illető helyén szerkesztési hiba és hogy »elhagyott« alatt az »elvált« értendő. [Megölt elhagyott nők gyermekeinek adandó járadék kiszolgáltatásáról a L. U. V. G. 18. §. 2. szak. (G. U. V. G. 17. §. 2. szak.)]

Miután továbbá ez a fogalom meghatározás »egyedül álló nő« a szó értelme szerint az elvált asszonyokra is illik, az ítélkező tanács a 17. §. 4. pontját az elválasztott asszony házasságából származott gyermekekre alkalmazhatónak találta. Egy egyedül álló nő gyermekeinek ezen rendelkezés értelmében mindenesetre

azon gyermekek tekintendők, amelyekről a B. G. B. (polgári törvénykönyv) 1635. §. értelmében az anya gondoskodni tartozik, mely körülmény jelen esetben is fennáll. Ezzel szemben nem fontos, vajjon ezen gyermekeknek van-e főtartási igénye atyjukkal szemben, vagy pedig eredménnyel járt-e ezen igény támasztása, vagy nem. Ilyen megkülönböztetésre sem a törvény, sem annak indokolása támponttal nem szolgál.

MUNKAVISZONY.

A hatáskör kérdésében a kereset, illetve panasz mellett esetleg ezekkel szemben is a tárgyalások eredménye is irányadó.

Szénkiaknázáson kívül az 1884 : XVII. t.-c. alá tartozó ipart nem üző részvénytársaság által cselédkönyvvel felfogadott kocsis-cseléd.

A m. kir. hatásköri bíróság 96/909. sz. határozata.

Végzés: A hatásköri bíróság ebben az ügyben az eljárást a közigazgatási hatóság hatáskörébe utasítandónak találta.

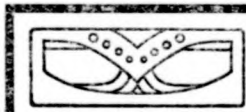
Indokolás: A közigazgatási hatóság és a bíróság egyaránt kötelesek az eléjük terjesztett panasznak, illetőleg keresetnek már első elintézésékor, mikor még csak ezek tartalma lehet irányadó, hatáskörüket vizsgálni, de ez a kötelesek az ügy tárgyalása folyamán is fennáll; következésképpen a hatáskör megállapításának kérdésében a panasz, illetve kereset tartalma mellett, esetleg ezekkel szemben is a tárgyalások eredménye szintén irányadó.

Ezekből kiindulva a hatásköri bíróság a panasz, illetve kereset és az ezek alapján megtartott tárgyalásoknak a fentebb ismertetett tényállás szerinti összes adatait mérlegelve s figyelemmel arra, hogy V. M. felfogadása cselédkönyv mellett történt s hogy napszamosok részére teljesített szolgálataikról nem szokásos cselédkönyvbe iktatott bizonyítványokat adni;

figyelemmel továbbá arra, hogy a közönséges tapasztalat szerint, kocsisul az ápolásra bizott állatokra és a szolgálatadónak ezekhez fűződő anyagi érdekeire tekintettel napszamosok hónapokon át való alkalmazása nem szokásos;

figyelemmel végre arra, hogy a lefolytatott tárgyalások nem nyújtanak adatot a tekintetben, hogy az e.-i kőszénbánya részvénytársaság a szorosan veti szénkiaknázáson kívül, vagy ezzel kapcsolatban egyéb, az 1884 : XVII. t.-c. rendelkezései alá eső ipart is üzne és hogy V. M. ezen külön iparág üzemében volt volna alkalmazva;

a hatásköri bíróság is arra a meggyőződésre jutott, hogy a panaszos, illetve felperes az e.-i kőszénbánya részvénytársaság szolgálatában az 1878. évi XIII. t.-c. I. §-a alá eső szerződés mellett cselédként fogadtatott fel.

SZAKIRODALOM.

Dr. J. Rambousek: Ipari mérgezések, azok esetei, jelenségei, kezelése, megelőzése. (XV. és 431. oldal, Veit & Co. kiadása, Leipzig). Szerző az ipari mérgezésekről megjelent anyagot népszerű előadásban egyetlen könyvben kívánja egyesíteni. Könyve három részre oszlik. Az első részben »Vegyipar«, »Fémek nyérése és értékesítése« és »Egyéb iparágak« című három nagy csoportban azokat a termelő folyamatokat tárgyalja, amelyek közben ipari mérgezések előfordulnak. Ennek az első résznek, amely több mint száz fejezetben és alcímekben a modern vegyiparnak csaknem összes termékeit felöleli, annyival is nagyobb az értéke, mert nemcsak a termelő módszereket, hanem az ezekkel összefüggő mérgezési lehetőségeket is ismerteti. A szöveget lényegesen támogatja a szöveg közé nyomott több, mint 70 ábra, amelyek többnyire a termelésre szolgáló berendezéseket tüntetik fel. A »Fémek nyérése és értékesítése« című csoportnál a szerző az ólommal és ólomtartalmú anyagokkal való foglalkozás veszélyeit tárgyalja. A könyvnek ez az aránytalanul nagy része olyan foglalkozásokra is rátér, amelyek magára a fémek feldolgozására nem terjednek ki. Ha tehát a címmel megtévesztjük magunkat, úgy számos más foglalkozási csoportnak e cím alatt való tárgyalása kevésbé tekinthető át, amint hogy az anyagnak három

részre való elosztása egyáltalában zavarja az áttekinthetőséget. Azonban a könyvnek ezt a hiányát kimerítő tárgymutató ellensúlyozza. Azok közül a fémek közül, amelyek az egészségre káros hatásúak lehetnek, az ólmon kívül a higanyt, arzént, antimont, vasat, ónt, sárga rezet, vörös rezet, aranyat és ezüstöt tárgyalja. Megismerteti velünk azokat a termelő módszereket is, amelyeknél a mérges anyagok veszélyeztetik a munkások életét és egészségét. Az első rész utolsó csoportjában foglalkozik a szerző a kövek és a földek feldolgozásával, állati termékek értékesítésével, növényi-, élelmi- és élvezeti cikkek termelésével, a famegmunkálással és értékesítésével, a textiliparral. A könyvnek 200 oldala eszerint ama foglalkozási ágak értékes összefoglaló ismertetését tárja elénk, amelyekben a mérgezés a hivatás okozta veszélyek közé tartozik.

A másik résznek »Az ipari mérgezések pathológiájának és therapiájának áttekintése« a címe. Ez a rész inkább érdekli az orvost, mint a laikust, de azért bárki haszonnal forgathatja ezeket a lapokat is. Rambousek a »mérge« fogalmát következőképpen határozza meg: »Mérgek az oly anyagok, amelyek vegyi természetük révén valamely szervezetet akként képesek befolyásolni, hogy ezzel a szerveknek vagy azok életfunkcióinak lényeges tartós vagy átmeneti megzavarását és ennek következtében az illető lény egészségének és jóllétének megzavarását okozzák; ezt a megzavarást nevezzük mérgezésnek.«

Ez a meghatározás általánosságban megfelelő. Azonban nem kielégítő az ipari mérgezésekre való alkalmazás esetén jogi tekintetben. A szerző az ipari mérget így határozza meg: »Ipari mérge az oly mérge, amelyet az ipari (gyári) üzemekben alkalmaznak, vagy ott hoznak létre, vagy ott véletlenül keletkezik. Az ipari mérgezés az ipari mérgekkel folytatott ipari üzemből való foglalkozás következtében keletkezett véletlen, tehát a megmérgezettől nem akart mérgezés.«

Ennek következtében az ipari mérgezések — természetesen csak akkor, ha hirtelen lépnek föl, vagy ha azokat bizonyos körülmények megelőzték — a balesetbiztosító törvény értelmében vett balesetnek tekinthetők. Jogosan kívánják azonban azt is, hogy a hivatásos betegségeket is a balesetbiztosító törvény szempontjából balesetnek tekintsék. Ugyanis a fa-, kő-, textiliparban stb. a tudóknak sokféle megbetegedését az ipari mérgezésekhez hasonló folyamatok okozzák, sőt az ily megbetegedések gyakran súlyosabbak és makacsabbak, mint az »ipari mérgezések«. Ha fogalmilag nem is, de tényleg ezek is mérgezések. Ez a kis kitérés igazolja, mennyire hiányos lehet egy fogalom meghatározása jogi szempontból.

A szerző a könyv harmadik részében »Az ipari mérgezések elleni óvintézkedések«-et tárgyalja. A szociális és törvényhozási rendszabályokon kívül az egyéni óvintézkedéseket is megbeszéli, majd az üzemi berendezéseket és az egészségügyi rendszabályokat, végül ismét az egyes mérgeket és a speciális óvberendezéseket veszi tárgyalás alá.

Az egész könyvnek hátránya az, hogy a könyv három részre oszlik és ennek következtében az egyes ipari mérgeket az egyes részekben ismételtén tárgyalja. Lehet, hogy a szerzőnek nehéz lett volna a három rész anyagának összefoglalása, de ez a tény csak a könyv kezelését nehezíti meg, azonban értékét nem csökkenti. Egészben véve Rambousek könyve jelentőségteljes és hasznos mindazokra, akik az ipari mérgezések kérdésével foglalkoznak.

Az Adria tengerhajózási részvénytársaság e napokban tartotta meg évi rendes közgyűlését *Lánczy* Leó főrendiházi tag elnöklésével. Az igazgatóság igen kedvező mérleget terjesztett a közgyűlés elé. Eszerint az 1911. üzletév 1.244.324 korona 76 fillér tiszta nyereséggel záródik, az eredmény tehát az előző évinél 346.574 korona 76 fillérrel kedvezőbb. Úgy a kivitelben, mint a behozatalban *emelkedő tendencia mutatkozott*. A közgyűlés elhatározta, hogy az 1911. évi részvénytulajdonosokat 20 koronával fogja beváltani. A tartalékalap rendkívüli dotációjára 119.273 korona 78 fillér jutott, míg új számlára 48.551 korona 51 fillért vittek át. A fölmentvények megadása után a Lónyay Sándor elhunytával megüresedett igazgatósági tagsági helyre gróf *Teleky* Sándort választották meg.

A „MUNKÁSÜGYI SZEMLE“
szerkesztősége és kiadóhivatala II., Fő-utca 23. sz.
TELEFON: 93-99. TELEFON: 93-99.

A szerkesztésért felelős: **KIS ADOLF.** — Főmunkatárs: **Dr. SASVÁRI JÓZSEF.**

Ideal

írógép

absolut látható irással.

Igen
célszerű
beteg-
pénz-
tárak
részére.

Vezérképviselői

SCHOTT H. ÉS DONNATH

cs. és kir. udvari szállítók
BUDAPEST, VI. KER., ANDRÁSSY-UT 53. SZ.

AEROLITH

KIS J. JENŐ

okl. mérnök szabadalma

Az „AEROLITH”

a modern építkezésnek *építőköve*,
mellyel nemcsak *gyorsan* és *olcsón*,
de az *egészségügyi* követelmények-
nek legmegfelelőbbben lehet épít-

kezni.

Az „AEROLITH”-

falak szárazak, szellőztethetők és
kivül-belül bármely módon még
kiégetéssel is deszinficiálhatók.

Az „AEROLITH”

ezért kiválóan alkalmas kórházak,
iskolák, munkáslakások, műhelyek
stb. építésére.

Bővebb felvilágosítással készségesen szolgál

KIS J. JENŐ

okl. mérnök, építési vállalkozó, szab.
Aerolith-, cementárú- és
terracit-gyáros

Budapest, V., Pozsonyi-út 1.

„MATADOR”

RUGGYANTA ÉS

BALATAMŰVEK

RESZV.-TÁRS.

POZSONY-LIGETFALU.

*Műszaki ruggyanta-
árúk és balataszij-
gyártása.*

Kizárólag viszonteladókkal dolgozunk.

Vezérképviselőlet és raktár

BARTA GYŐZŐ

Budapest, VI., Dávid-utca 1/B.

»Hunnia« magyar géptömítő- anyag-gyár részv.-t.

BUDAPESTEN, V. kerület, Visegrádi-utca 17-ik szám.

GYÁRT: Mindennemű tömítőanyagokat, szivattyúk, compressorok,
valamint alacsony-, magasnyomású és túlhevített gőzgépekhez. =

Különl.: »Hunnia« magasnyomású tömítőlemez.

A magyar királyi államvasútak, állami,
kinestári és városi üzemek szállítója.

Hazai gyártmány!

GUGLER ES FORRAY

Budapest, V., Váci-út 162.

Szállít

acélöntvényeket

minden célra, kiváló szívós és hólyagmentes minőségben,

KOVÁCSOLHATÓ LÁGYVASÖNTVÉNVEKET

főleg tömeggyártási árút legjobb minőségben saját és beküldött minták vagy rajzok után. Mindennemű megmunkálások elfogadtatnak.

SEMPERIT GUMMIWERKE

G. m. b. H. ■■ WIEN.

Automobil-, kocsi- és motor-pneumatik kocsikerék-gummi

Vezérképviselő és raktár:

SALZBERGER SAMU
VI. ker., Andrásy-út 20. szám.

Használjunk csak **Bagoly és Emte** írógépszalagot,

mert azok a legjobbak.

Minden írógépkereskedőnél kaphatók.

Müller Testvérek
vegyészeti gyár BUDAPEST.

KOVALD FEST, TISZTIT.

GYÁR és FÜZZLET: VII. SZÖVETSÉG-U. 35-37.
BUDAPEST.

Gyűjtőtelepek a székesfőváros minden részén.

Képviselőtek a vidék legtöbb városában.

TELEFON 58-45 és 128-13.

HIRMANN FERENC

FÉMONTÓDE, RÉZ- ÉS ÉRCMŰÁRÚGYÁRA
BUDAPEST VII., CSÁNYI-U. 7-9.

KÉSZÍTEK mindennemű szerelvényeket, víz-, gőz-, légszusz- és fürdőberendezések részére. Szőlő- és pincégazdászati gépeket és eszközöket. Szivattyukat. Vasuti kocsi- és hajó-szerelvényeket. Kereskedelmi réz- és vas-súlyokat. Öntvényeket minden ötvözet szerint. Állandóan raktáron: vízvezeték szerelvények, kovácsolt és öntöttvas-csővek. Öntöttvas fürdőkádak és zománczott kiöntők. Egész-ségügyi berendezések. Fayence-árúk.

Aki igazán SZALÁMIT akar venni, jó és ízletes az kérjen

HERZ-SZALÁMIT

Ezen legjobb hírnévnek örvendő magyar szalámi a legtisztább kezelés mellett első rendű sertéshusból készül. Csak az a valódi Herz-féle szalámi, melynek rudja ólompecséttel van el- látható, a mire látva, melyen a úgy a rudakban, gyár védjegye mint a felvágott állapotban való bevásárlásnál ügyeljünk.

Herz Ármín Flal szalámigyár, Budapest.

MAGYAR TÖRLŐGUMMI

kapható minden papirkereskedésben

MAGYAR RUGGYANTA-ÁRÚGYÁR RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG BUDAPEST.

Magyar címer a védjegye, Magyar diák csak ezt vegye!

„Daimler“

autogarage és javítóműhely.

Főtelep: IX., Páva-u. 10. Telefon 176—41 és 141—03.

Fióktelep: VI., Lehel-u. 8. Telefon 77—20. ○ ○ ○

Hivatalok, irodák, gyárak, üzle-
tek részére házhoz szállítunk és
hetenként pontosan tisztával felváltunk
hyg. tisztított

kölcsöntörülközőt

portörölőt, padlóruhát.

Külön vendéglői kölcsön-
fehérenemű osztály.

„A. B. C.“ EGYESULT FEHÉR-
NEMŰ KÖLCSÖNZŐ VÁLLALAT
VI., Eötvös-utca 30.

Telefon: 46—86.

TAURIL

MAGYAR MUNKÁS
MAGYAR MUNKÁJA

a legtökéletesebb TÖMITŐ LEMEZ

EXPORT AZ EGÉSZ VILÁGBA.
ÓVAKODJUNK UTÁNZATTÓL.

Tauril központi elárúsítási iroda:
Budapest, VI., Gyár-utca 26. sz.

Dr. PAJOR- szanatórium és vizgyógyintézet

BUDAPEST,
VAS-UTCA 17. SZ.

A POSTYÉNI ISZAP
FŐRAKTÁRA.

BUDAI MÁRIA-FORRÁS

természetes sulfatos ásványvíz.

Ivókúra hidegen vagy melegen.

INDIKÁLT: 1. Szív és vérérenyek bajainál, arteriosclerosisnál, asthmánál és agyvérterlődnálnál unicum és specifikum. 2. Gyomor-, bél-, máj- és epeutak bajainál. 3. Vese-, húgy- és ivarszervi bántalmaknál (húgycső, húgycsőtakár, vesefőveny, vese- és húgyhomok és vesemedencelob eseteiben). 4. Prostatatabajoknál, méhbajoknál, köszvénynél, (húgysavas diathesis, elhízásnál és cukroshúgyárnál. 5. Páratlan hatású gyermekhashajtó.
ELŐNYEI: 1. A vizeletet enyhén és biztosan fokozza, szabályozza és tisztítja (nátrium nitricum, magnesium sulfuricum és calciumchlorid tartalmánál fogva). 2. A bélműködést nagyobb tevékenységre serkenti. 3. Az étvágyat meglepően elősegíti. 4. Kevés szénsavat tartalmaz.

Continental Pneumatik

legjobb gyártmány kerékpárok, hín-
tők és automobilok kerekei részére.

ÖSTERREICHISCH-
AMERIKANISCHE
GUMMIFABR. A.-G.

WIEN, XIII., BREITENSEE.

Raktár Budapestben:

DÉRY GYULÁNÁL,
VI. ker., Révay-utca 6. szám.

HIRSCH és FRANK

Budapest-salgótarjáni gépgyár és
vasöntő részvénytársulat. BUDA-
PEST, VI., ARÉNA-ÚT 132. sz.

□ Külön osztály: TÉGLAGYÁRI GEPEK. □
Gyárt: FALITÉGLA- S CSERÉPSAJTÓKAT,
TÉGLAGYÁRTÓ- ÉS ANYAGMEGMUNKÁLÓ-
□ GÉPEKET, legújabb és legjobban bevált □
□ szerkezetekben. □

Elvállalja anyagvizsgálatok kivitelét és
TELJES TÉGLAGYÁRI TELEPEK LÉTESÍTÉSÉT

Tervek és költségvetések díjtalane! □ ELSŐRANGÚ REPRUENCIÁK.

!! EGYEDULI MAGYAR GYÁRTMÁNY !!

ELSŐ MAGYAR FÉMTÖMLŐGYÁR RÉSZV.-TÁRS. (POZSONY—LIGETFALU)

Gyárt egyszerű, kettős és átfonott fémtömlőket acél, bronz, vörösréz és bármely más fémből viz, gőz, olaj, kőolaj és savak részére.

Vezérképviselő és raktár: **Barta Győző** Budapest, VI. ker., Dávid-u. 1/B.

TELEFONSZÁM 3—36.

TELEFONSZÁM 3—36.

**Elszakíthatlan
munkásöltöny**

Orvosi boncköpeny
Orvosi rendelő kabát
Gyógyszerészköpeny
Vegyeszköpeny

GUTMANN J. ÉS TÁRSA

Budapest, Rákóczi-út 13.

Minta és árjegyek ingyen és bérmentve.

GARAY SAMU ÉS TÁRSA

sebészeti-, mű-,
kötőszerszám- és vil-
lanygép-gyártók. BUDAPEST, IV.
Kossuth Lajos-
utca 1. szám.
(Ferenciek bazára). Gyár ugyanott az udvarban.

Budapest, IV. ker., Károly-körút 26. 1. em.
fogtechnikai és fogorvosi

műtermünkben készí-
tünk (a gyökér eltávo-
lítása nélkül is) termé-
szethű fogpótlásokat
aranyban és (vulcanit)
kautschukban szá-
padlás nélküli fogpó-
tlások, u. m. arany-
koronák, csapos fogak és aranyhidak a leg-
művészebb kivitelben. Továbbá arany, porcellán,
cement és amalgam töméseket (plombák), fog-
huzás teljes érzéstelenítéssel.

Edelmann József dr. és Már Fay Arthur
egyet. orvos — fogorvos.

Rendelés 9—6-ig. Ünnepnapi 9—1-ig.
Mérsékelt árak! Lift Villamos megálló.

A fogfájás és a modern fogpótlás című,
mindenkit érdeklő könyv most jelent meg dr.
Edelmann és Már Fay fogorvosok tollából (IV.,
Károly-körút 26.) 10 fillér ellenében díjtalanul
bármelynek megküldetik.

A budapesti és számos vidéki
kerületi munkásbiztosító pénztár
és betegsegélyező egyletek szer-
ződéses szállítói ajánlják saját
készítményű sérvekötő, haskötő,
orthopädia-gépeiket; mülábak,
műkezek, lábgépek, mellfűzők
és összes egyéb betegápolási
gyártmányaikat és orvosi mű-
szereiket, valamint rendelő-inté-
zeteknek szükséges vasbutor és
egyéb berendezéseiket.

JUTÁNYOS GYÁRI ÁRAK!
Javításokat gyorsan és olcsón teljesítenek.
PÁRTOLJUK A MAGYAR IPART!

■■■■ KÖRUTI FÜRDŐ ■■■■ Budapesten, VII., Erzsébet-körút 51. sz.

A főváros gócpontjában.

TISZTASÁGI- ÉS GYÓGYFÜRDŐ TELJESEN FELSZERELVE.

GŐZFÜRDŐ,
KAD ÉS
HULLAMUSZODA

OSZTÁLYAI:

VÍZGYÓGYINTÉZET,
FANGÓ ÉS
SZENSAVAS ÉS

SÓS FÜRDŐK.

Mind a 7 osztály télen és nyáron egyaránt teljes üzemben. Orvosi rendelés és felügyelet.

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

TARTALOM:

CIKKEK:

HLAVÁCS KORNÉL: Az iparfelügyelők tevékenysége 1910-ben...	281
Dr. ALAPY GYŐZŐ: Reformatio in peius	284
A VII NEMZETKÖZI KONGRESSZUS A TUBERKULÓZIS ELLEN	291
KOCH KÁROLY: Néhány szó az 1907. évi XIX. t.-c. 12. §-ának értelmezé- séhez	297

SZEMLE:

<i>Szociális egészségügy</i>	291
(Nemzetközi trachoma-pályadíj. — Hygienikus tornatanfolyamok. — Légzési gyakorlatok szerepe az orrhurut kezelésénél. — Az abortus társadalmi és orvosi szempontjairól. — Alkoholizmus és munkásgondozás Ausztriában. — Chromvegyületek az iparban. — Vidéki üdülőtelepek. — Az első iparégszégügyi tanfolyam.)	
<i>Munkásbiztosítás</i>	297
(A Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesülete. — Az Északamerikai Unió államai. — A gazdasági munkás- és cselédsegélypénztár és a gazdasági (külső) cselédek. — A pénztárak járulékkövetelése a kincstárral szemben. — Önként továbbfizetés esetei. — A lugosi kerületi pénztár autonómiája. — Községi közvetítés. — Az Országos Pénztár alapszabályai 43. §-ának értelmezése. — Táppénz öngyilkosságból eredő betegség tartamára. — Kórházba utalt tagok visszautazási költségeinek kiutalása. — Biztosítási kötelezettség. — Rikkancsok biztosítási kötelezettsége. — Szülők kártérítési jogosultsága. — A budapesti kerületi munkásbiztosító pénztár taglétszáma a tagok megosztása napibérosztályok szerint. — Az V. osztrák betegsegélyzőpénztári kongresszus. — Nemzetközi biztosítástudományi kongresszus. — A bányamunkások egészségügyi viszonyairól. — Hogyan védekeznek Németországban a járulékhátralékok ellen? — Aviatikusok biztosítási kötelezettsége. — Betegsegélyző pénztárak és orvosok harca. — Szavatossági törvény Salvador köztársaságban. — A kommunális és szociális közigazgatás főiskolája.)	
<i>Munkásvédelem</i>	304
(Tűzelleni védekezés celluloid-gyárakban. — A vasuti kocsik önműködő kapcsolása. — Tűz nélküli mozdony. — A munkásoknak tűz esetén való menekülése. — Az osztrák Reichsrat szociálpolitikája. — Női és gyermekmunka szabályozása Belgiumban. — Figyelmeztető lap olombányászok számára. — Iparfelügyelet és érdekeltég érintkezése. — Oroszország új bányatörvénye. — Phosphortilalom az amerikai Egyesült-Államokban. — Németország ipari munkásai életkor és nemek szerint.)	
JOGGYAKORLAT	308
(Betegsegélyezés. — Balesetbiztosítás — Munkaviszony.)	
SZAKIRODALOM	311

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20 korona. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, II. ker., Fő-utca 23.
Telefon 93-99. Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

A „Munkásügyi Szemle“ kiadása

A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS KÉZIKÖNYVE

A betegsegélyezés és balesetbiztosítás teljes joganyagának feldolgozásával
írta: Dr. HALÁSZ ALADÁR ügyvéd, az Országos Pénztár ügyész-titkára

most jelent meg.

Második teljesen átdolgozott kiadás. ■ ■ Ára vászonkötésben 6 korona.
Megrendelhető a kiadóhivatalban (Budapest Rózsa-u. 29.) és minden könyvkereskedésben.

Császárfürdő Budapest.

Nyári és téli gyógyhely az Irgalmasrend kezelése alatt. Kénes hév-vizű gyógyforrásai páratlanok. Ezek a források bőségesen táplálják vizükkel az intézet valamennyi fürdőjét, u. m. a gőzfürdőt és népgőzfürdőt, az egyes és közös külön női- és férfi-iszapfürdőket (iszapborogatások), márványkád-, porcellán- és kőfürdőket, valamint török- és horganykád-fürdőket, továbbá a hőlég-, szénsavas- és villamos-fürdőket. Ezekből a dús gyógyforrásokból kapja vizét a kontinensen egyedül álló női- és a férfiuszoda is.

A Császárfürdő kiváló gyógyító ereje nemcsak csúzos bántalmak és idegbajok ellen, hanem sok más betegségeknek is általánosan elismert. Ivókurája kitűnő gyógyhatású hurutos légzőszerveknél és altesti pangásoknál.

Lakószobái kényelmesek; berendezésük a különböző igényekhez van szabva. Jutányos árak. Minden tekintetben szoliditás. Gyógy- és zenedíj nincsen. Prospektust ingyen és bérmentve küld *az igazgatóság.*

ETERNIT

A jelenkor legjobb tetőfedő anyaga

Igen fontos!

Minden Eternit-lap

„ETERNIT“

szóval van megjelölve. Sziveskedjék mindig határozottan

HATSCHÉK-féle ETERNIT-palát

kérni.

Magyarország kőjő

„Eternit Művek“

Hatschek Lajos

Budapest,

VI., Andrásy-út 33.

PALA
Hatschek szabadalma

Modern Transmissiók

sajtolt acéllemezből

200%-kal erősebb

és

50%-kal könnyebb

mint az öntöttvas transmissiók.

Tartós, könnyű, olcsó, állandóan raktáron

Kell Jenő, Budapest

VI., Gyár-utca 26.

Kapható minden jobb bőr-, cipő- és divatárú-kereskedésben.

Kapható minden jobb bőr-, cipő- és divatárú-kereskedésben.

